

MONETARNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE I EURO

Bačić, Dino

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:659637>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-08-20**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski sveučilišni studij Marketing

Dino Bačić

MONETARNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE I EURO

Završni rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski sveučilišni studij Marketing

Dino Bačić

MONETARNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE I EURO

Završni rad

Kolegij: Makrosustav Europske unije
JMBAG: 0010226918
e-mail: dbacic@efos.hr

Mentor: izv. prof. dr. sc. Anita Freimann

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study Marketing

Dino Bačić

**MONETARY POLICY OF THE EUROPEAN UNION
AND THE EURO**

Final paper

Osijek, 2021.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenju literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskog fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta: Dino Bačić

JMBAG: 0010226918

OIB: 82835308144

e-mail za kontakt: bacic.dino1@gmail.com

Naziv studija: Preddiplomski sveučilišni studij Marketing

Naslov rada: Monetarna politika Europske unije i euro

Mentorica rada: izv. prof. dr. sc. Anita Freimann

U Osijeku, _____ 2021. _____ godine

Potpis:

Monetarna politika Europske unije i euro

SAŽETAK

Europska unija je kako jedinstvena politička tako i ekonomska zajednica država koje se nalaze na području europskog kontinenta a koje su zatražile članstvo u istoj te koje su, na temelju zadovoljenja svih kriterija i ispunjenja svih preduvjeta potrebnih za članstvo, postale punopravne članice Europske unije. Europska unija nastoji provoditi politike čije će provođenje biti obvezno svakoj državi članici unije, a te politike su, između ostaloga, monetarna i fiskalna politika. Upravo tu monetarnu politiku, koja je predmet istraživanja i tema ovog završnog rada, provodi Europska središnja banka. Samo neki od zadataka koje Europska središnja banka obavlja su vođenje cjelokupne monetarne politike, postizanje gospodarskog rasta te otvaranje novih radnih mjesta kojima prethodi briga o stabilnosti cijena te upravljanje zajedničkom valutom Europske unije, tj. eurom. Od ukupno 27 država članica Europske unije njih 19 usvojilo je euro kao službenu valutu.

U ovom završnom radu detaljno je objašnjena monetarna politika. Navedeni su instrumenti kojima se Europska središnja banka služi za ostvarivanje ciljeva. Pozornost je dana i Europskoj središnjoj banci te Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji kao i fazama procesa njezina stvaranja. Dio rada posvećen je euru, njegovom izgledu i apoenima, prednostima i nedostacima njegova uvođenja te aktualnoj temi u posljednje vrijeme, uvođenju eura u Republiku Hrvatsku.

Ključne riječi: Europska unija, monetarna politika, Europska ekonomska i monetarna unija, Europska središnja banka, euro

Monetary policy of the European Union and the euro

ABSTRACT

The European Union is both a single political and economic community of countries located on the territory of the European continent that have applied for membership in it and which, based on meeting all criteria and meeting all prerequisites for membership, have become full members of the European Union. The European Union seeks to implement policies whose implementation will be mandatory for each member state of the Union, and these policies are, among other things, monetary and fiscal policy. It is precisely this monetary policy, which is the subject of research and the subject of this final paper, that is pursued by the European Central Bank. Only some of the tasks performed by the European Central Bank are to conduct the overall monetary policy, achieve economic growth and create new jobs, which are preceded by concern for price stability and the management of the common currency of the European Union, ie the euro. Out of a total of 27 EU member states, 19 have adopted the euro as their official currency.

In this final paper, the monetary policy is explained in detail. The instruments used by the European Central Bank to achieve the goals are listed. Attention is given to the European Central Bank and the European Economic and Monetary Union, as well as to the stages of the process of its creation. Part of this final paper is dedicated to the euro, its appearance and denominations, the advantages and disadvantages of its introduction and the current topic of recent times, the introduction of the euro in the Republic of Croatia.

Keywords: European Union, monetary policy, European Economic and Monetary Union, European Central Bank, euro

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
1.1. Metodologija rada.....	2
2. Monetarna politika Europske unije	4
2.1. Strategija monetarne politike Europske unije	11
2.2. Europska monetarna unija	13
2.2.1. Faze stvaranja Europske monetarne unije.....	13
2.2.2. Članstvo u Europskoj monetarnoj uniji	18
2.2.3. Prednosti i nedostaci Europske monetarne unije	19
3. Službena valuta Europske unije – euro.....	21
3.1. Uvođenje eura	22
3.1.1. Prednosti i nedostaci uvođenja eura.....	24
3.2. Upravljanje eurom	25
3.3. RH i euro	28
3.3.1. Proces konverzije hrvatske kune u euro.....	29
3.3.2. Prednosti i nedostaci uvođenja eura u RH	34
3.3.3. Preračunavanje hrvatske kune u euro	36
3.3.4. Izgled hrvatskog eura.....	36
4. Zaključak	39
Literatura	41
POPIS SLIKA.....	43

1. Uvod

Europska unija nije jedna od država koje se nalaze na području europskog kontinenta nego ju se može opisati kao ujedinjenje ili savez europskih država koje, netom prije učlanjenja u Europsku uniju, moraju udovoljiti svim zahtjevima i uvjetima koje je Europska unija odredila. Nakon ispunjenja i udovoljenja svim zahtjevima i uvjetima koje je Europska unija odredila, potencijalne države članice postaju države članice Europske unije čime, zajedno s ostalim državama članicama, provode zajedničke politike ove unije te ujedinjuju snage kako bi uspješno radile na boljitku ove zajednice što će se odraziti na izgradnju bolje budućnosti za sve države članice Europske unije.

Ovakav način suradnje država članica Europske unije može poslužiti kao iznimno dobar primjer partnerstva u kojemu je, do nedavno, sudjelovalo čak 28 europskih država. Međutim, Europska unija je sve do lipnja 2020. godine imala upravo gore navedenih 28 država članica, no u lipnju prošle godine Europska unija ostala je bez jedne države članice, bez Velike Britanije. S obzirom kako je svaka od ovih 27 država članica posebna i jedinstvena na svoj način, Europska unija je ta koja podupire i njeguje te različitosti i raznolikosti i upravo zbog toga moto Europske unije glasi „Ujedinjeni u različitosti“ kojim Europska unija nastoji postići poštivanje različitosti i raznolikosti svake pojedine države članice koje predstavljaju vrednote upravo te države članice. Upravo to poštivanje vrednota svake pojedine države članice jedan je od gore navedenih zahtjeva i uvjeta koje potencijalne države članice moraju ispuniti kako bi postale punopravne države članice.

Osim različitosti i raznolikosti država koje se najčešće očituju u različitim tradicijama i običajima, kulturama te jeziku, kao vrednote se moraju poštivati i ljudska prava koja uključuju i poštivanje ljudskih prava pripadnika nacionalnih manjina čime se nastoji eliminirati rasizam te osuđivanje na nacionalnoj osnovi, tj. nacionalizam. Osim toga, zahtijeva se i poštivanje jednakosti, ljudskog dostojanstva kao i vladavine prava. Kao što je već navedeno, jezik je jedna od komponenti po kojima se države članice Europske unije razlikuju. Službeni, a ujedno i najprimjenjiviji, jezik Europske unije je engleski, no uz engleski jezik postoji još 23 službena jezika koji se primjenjuju u državama u kojima engleski jezik nije službeni jezik.

Ovaj završni rad se uz ovo uvodno poglavlje sastoji od još 3 poglavlja. U sljedećem, tj. drugom poglavlju govori se o monetarnoj politici Europske unije u sklopu kojega će se detaljno prikazati

strategija monetarne politike Europske unije kao i pojam Europske monetarne unije. Kako bi se lakše shvatio pojam Europske monetarne unije navest će se faze koje su dovele do stvaranja Europske monetarne unije te njezine prednosti i nedostaci, ali i objasniti način stjecanja prava na članstvo u Europskoj monetarnoj uniji. Nadalje, u trećem poglavlju govori se o službenoj valuti europske unije, o euru. U sklopu ovog poglavlja objasnit će se postupak uvođenja eura kao službene valute kao i prednosti te nedostaci tog postupka a nastavno na to osvrnut će se i na primjer Republike Hrvatske te objasniti što je to što sprječava Republiku Hrvatsku da svoj službeni, hrvatski, jezik zamijeni engleskim jezikom. Kako bi se zaključila priča o službenoj valuti na području Europske unije navest će se institucija koja upravlja eurom te koje su sve zadaće i čime se još bavi upravo ta institucija.

1.1. Metodologija rada

Temeljni cilj ovog završnog rada je prikazati tijek pripreme ekonomske i monetarne unije, analizirati koristi i troškove ekonomske i monetarne unije, detaljno obraditi euro kao zajedničku valutu u kontekstu povijesnog nastanka, njezinih prednosti i nedostataka kao i Europsku centralnu banku kao ključnog subjekta monetarne politike.

U svrhu pisanja ovog završnog rada koristit će se nekoliko metoda znanstvenog istraživanja (definiranih prema Dušak, Dumičić, Žugaj, 2006:50-56). Za početak, koristit će se povijesna metoda za prikupljanje informacija i podataka vezanih uz monetarnu politiku Europske unije, ali i vezanih uz instituciju kao što je Europska središnja banka čija je osnovna zadaća upravljanje službenom valutom Europske unije, tj. eurom pa samim time i informacija i podataka vezanih upravo uz euro. Metoda analize koristit će se za raščlambu određenih pojmova na njihove sastavne dijelove s ciljem njihovog lakšeg shvaćanja i razumijevanja kao npr. monetarna politika Europske unije, Europska monetarna unija te euro. Metoda kompilacije korištena je prilikom citiranja i parafraziranja, tj. osvrtnja na riječi drugih autora. Nadalje, metoda deskripcije korištena je kod definiranja, ali i objašnjavanja brojnih definicija i pojmova iznesenih ovim završnim radom. Metoda sinteze korištena je prilikom objedinjavanja jednostavnih pojmova kao što su npr. monetarna politika Europske unije, instrumenti monetarne politike Europske unije te područja djelovanja monetarne politike Europske unije u jednu veću cjelinu, tj. poglavlje kao što je npr. poglavlje 2 koje se odnosi na monetarnu politiku Europske unije a u koje su uključeni svi pojmovi koji se odnose upravo na tu politiku. Ova metoda korištena je i u posljednjem, tj. zaključnom poglavlju kako bi se sintetizirale sve najvažnije i najzanimljivije informacije, podaci, činjenice te definicije prikupljene znanstvenim

istraživanjem Europske unije i njezine monetarne politike, Europske monetarne politike, Europske središnje banke te eura.

2. Monetarna politika Europske unije

Monetarna politika, kao dio cjelokupne ekonomske politike, predstavlja iznimno važno područje djelovanja Europske unije te, uz fiskalnu politiku predstavlja najvažniju politiku koja se provodi ne samo u Europskoj uniji već i u cijelom svijetu, no kako je u ovom završnom radu tema upravo monetarna politika Europske unije onda se neće generalizirati monetarna politika općenito već će se bazirati na monetarnoj politici isključivo Europske unije.

Naime, monetarna politika predstavlja politiku čije djelovanje je usmjereno ka središnjoj banci države u kojoj se provodi a samim time i odlukama središnje banke koje za cilj imaju dostupnost novca u gospodarstvu države te utjecaj na cijene. Kao što je u prethodnim rečenicama rečeno, neće se generalizirati monetarna politika cijeloga svijeta već će se bazirati na provedbi monetarne politike na području Europske unije pa se tako kao jedna od najvažnijih odluka Europske središnje banke, kao institucije zadužene za provedbu monetarne politike Europske unije, ističe odluka koja se odnosi na ključne kamatne stope jer, naime, bilo kakva promjena ključnih kamatnih stopa odrazit će se na poslovne investicije te potrošnju. Svako djelovanje Europske središnje banke u skladu s odlukama koje Europska središnja banka izglasa vodi ka ostvarenju ciljeva Europske središnje banke a samim time i ostvarenju ciljeva monetarne politike Europske unije. Zajednički cilj Europske središnje banke i monetarne politike koju provodi je prvenstveno postizanje, održavanje te očuvanje stabilnosti cijena što bi značilo kontroliranje te stagniranje stope inflacije na ispod ili približno 2% u srednjoročnom razdoblju (Europska središnja banka, 2015.).

S obzirom na navedeno može se zaključiti kako je monetarna politika zapravo alat, sredstvo ili, pak, instrument kojim upravlja i rukovodi središnja, tj. centralna banka svake pojedine države na način da određuje količinu novca u optjecaju kao i način kolanja novca u optjecaju. Kada monetarna politika ne bi postojala stanje u državi moglo bi se nazvati alarmantnim. Neprovođenje ili, pak, potpuni izostanak monetarne politike uzrokovao bi možda čak i nepopravljive štete. Kada se ne bi kontrolirala količina novca u optjecaju ili kada se ne bi kontrolirala količina tiskanja i izdavanja novca, novac bi se tiskao i izdavao u neograničenim količinama, tiskao bi se i izdavao prema neograničenim ljudskim željama i potrebama što bi dovelo do toga da novac potpuno izgubi na vrijednosti i važnosti. Kada nitko ne bi kontrolirao razinu cijena, poduzeća i trgovci mogli bi nesmetano podizati cijene svojih proizvoda, robe i usluga misleći da ne pretjeruju te da su cijene realne s obzirom da ljudi mogu tiskati novac kako

god požele. Može se zaključiti kako su monetarna politika i njezino kvalitetno provođenje iznimno potrebni i važni za uspješno funkcioniranje svake države i njezinog gospodarstva te da središnje, tj. centralne banke dobro odrađuju svoje aktivnosti, zadatke te obveze i uspješno provode monetarne politike u svojim državama.

Kako se monetarnu politiku može nazvati alatom, sredstvom ili instrumentom koji središnjoj, tj. centralnoj banci potpomaže u ostvarivanju svojih ciljeva, tako i monetarna politika ima svoje instrumente koji središnjoj, tj. centralnoj banci potpomažu u provođenju monetarne politike te koji su navedeni i detaljnije objašnjeni u idućim odlomcima.

Monetarna politika Europske unije ima nekoliko osnovnih instrumenata koji pomažu Europskoj središnjoj banci u provođenju monetarne politike. Stalne olakšice su prvi instrument monetarne politike a služe za osiguravanje likvidnosti koja je usko povezana s neravnotežom bankarskih trezora. Kada je riječ o likvidnosti moguće je susresti se s dvije situacije. Prva situacija odnosi se na to da banka raspolaže viškom likvidnosti pa u toj situaciji banka može plasirati svoju likvidnost kod Europskog sustava središnjih ili centralnih banaka po kamatnoj stopi koja je niža od tržišne stope. Druga situacija odnosi se na to da banka nije u dovoljnoj mjeri likvidna pa se u toj situaciji banka može refinancirati po kamatnoj stopi koja je veća od tržišne stope. Operacije otvorenog tržišta su drugi instrument monetarne politike a koje djeluju globalno na likvidnost banaka i to čine kupovinom te prodajom vrijednosnica. Obvezatne rezerve su treći, a ujedno i posljednji, instrument monetarne politike a koji predstavlja obvezatna potraživanja kreditnih institucija kod emisijskih institucija i to u omjeru s obzirom na količinu njihovog depozita. Ako stopa obvezatnih rezervi počne varirati središnja banka svoje djelovanje usmjerit će ka uvjetima eksploatacije banaka, modifikaciji ponašanja središnje banke prilikom distribucije kredita te djelovanju na likvidnost (Kandžija, 2003:302,303).

Kandžija (2003:300-304) ova tri instrumenta objašnjava i na sličan, ali ipak malo drugačiji i opsežniji način pa tako provođenju monetarne politike koju provodi Europska središnja banka na raspolaganju stoje tri skupine instrumenata koje se odnose na operacije na otvorenom tržištu, obvezne pričuve te stalne olakšice ili tzv. ustaljene pogodnosti. Stalne olakšice ili tzv. ustaljene pogodnosti su skupina instrumenata koji potpomažu provođenje monetarne politike Europske središnje banke a čiji cilj je osigurati likvidnost kako dnevnu tako i prekonocnu likvidnost te ograničiti stalna kretanja dnevnih kamatnih stopa. Kada je riječ o likvidnosti, ukoliko određena banka nije dovoljno likvidna može se poslužiti refinanciranjem i to po kamatnoj stopi većoj od

tržišne kamatne stope. Ovakva situacija naziva se olakšica marginalnog zajma. Suprotno tomu, ukoliko određena banka ima višak likvidnosti može ga plasirati kroz Europsku središnju banku i to po kamatnoj stopi nižoj od tržišne kamatne stope. Ovakva situacija naziva se depozitni tip. Obvezne pričuve su skupina instrumenata koji potpomažu provođenje monetarne politike Europske središnje banke a koje imaju nekoliko glavnih funkcija, točnije njih tri, a to su stabilizacija kamatnih stopa na pomoć pri monetarnoj ekspanziji, novčanom tržištu te svladavanje strukturalne nestašice likvidnosti.

Operacije na otvorenom tržištu su skupina instrumenata koji potpomažu provođenje monetarne politike Europske središnje banke utjecajem na likvidnost banaka i to kupovinom ili prodajom određenih vrijednosnih papira. Ciljevi operacija na otvorenom tržištu odnose se na ostvarivanje ciljeva monetarne politike pomoću sustava refinanciranja, upravljanje kamatnim stopama, strukturne operacije te operacije finog podešavanja dok se instrumenti korišteni kod operacija na otvorenom tržištu odnose na (European Central Bank, 2005):

- direktne transakcije – instrument kojeg Europska središnja banka koristi prilikom kupovine ili prodaje financijskih instrumenata direktno što bi značilo da prilikom kupovine ili prodaje financijskih instrumenata nema povezanih povratnih prenesenih vlasništva, ali i da je prisutan potpuni prijenos vlasništva,
- povratne transakcije – instrument čiji je najvažniji cilj financiranje dugoročnih operacija a Europska središnja banka koristi ga u dvije svrhe, kod kupovine ili prodaje financijskih instrumenata prema unaprijed dogovorenim uvjetima te kod određenih vrsta kreditiranja,
- devizne poslove – instrument namijenjen omogućavanju što je moguće jednostavnijeg, djelotvornijeg te efikasnijeg načina upravljanja kako kamatnim stopama tako i likvidnošću na svim financijskim tržištima, ali namijenjen i omogućavanju, Europskoj središnjoj banci, kupovine ili prodaje eura za bilo koju drugu valutu,
- izdavanje dugoročnih potvrda – instrument namijenjen učvršćivanju pozicije i statusa Europske središnje banke u sustavu Europske unije, ali namijenjen i za potvrdu duga Europske središnje banke prema vlasniku te povećanju likvidnosti tržišta,
- naplatu oročenih sredstava – instrument fino podešavanih operacija namijenjen povećanju likvidnosti kako financijskih tržišta tako i financijskih institucija.

Operacije na otvorenom tržištu mogu se podijeliti na (European Central Bank, 2005):

- glavne operacije – predstavljaju regularne transakcije koje služe za kreiranje likvidnosti financijskog sektora, kreiranje kamatnih stopa na području Euro zone a rok dospijeca je dva tjedna,
- dugoročne operacije – operacije koje služe za osiguravanje dugoročne likvidnosti bankarskom sektoru što bi značilo da se osigurava dugoročna likvidnost apsolutno svim ugovorenim stranama ukoliko im je dospijeca duže od dospijeca glavnih operacija, tj. dva tjedna a provode se na mjesečnoj bazi s rokom dospijeca do tri mjeseca,
- strukturalne operacije – operacije koje služe prilagodbi pozicija Europske središnje banke u odnosu na određena financijska tržišta a primjenjivane su najčešće kod izravne kupovine ili prodaje vrijednosnih papira, koje su uglavnom nestandardizirane pa je potrebno ispuniti određene uvjete i kriterije od strane sudionika a kod kojih rok dospijeca kao i ročnost nisu unaprijed određeni,
- operacije fine prilagodbe – operacije koje služe za utjecaj na likvidnost, ali i na kamatne stope a provode se kroz bilateralne sporazume s određenim brojem sudionika dok im rok dospijeca nije određen.

Dakle, može se reći kako su stalne olakšice, obvezatne rezerve te operacije na otvorenom tržištu instrumenti kojima se Europska središnja banka pri provedbi svoje monetarne politike služi kako bi uspješno provodila svoju monetarnu politiku i njezine unaprijed postavljene ciljeve. Svim ovim trima instrumentima nastoji se postići likvidnost, tj. osiguravanje novca kojim će se podmiriti dospjele obveze države a koji se može osigurati ili posjedovanjem viška novca koji je dovoljan za podmirenje dospjelih obveza ili neposjedovanjem novca ali posjedovanjem imovine koja ima svojstvo koje se odnosi na mogućnost pretvorbe iste te imovine u novac potreban za podmirenje dospjelih obveza. Ukoliko država ne posjeduje niti novac niti imovinu s navedenim svojstvom, ona se suočava s problem nemogućnosti podmirenja dospjelih obveza čije se rješenje očituje uglavnom u zaduživanju pa se tako npr. država može zadužiti kod Europske središnje banke i za tu pomoć Europskoj središnjoj banci vraćati i posuđeni novac ali i pripadajuće mu kamate koje se zaračunavaju po kamatnoj stopi većoj od tržišne. Kako se poslovne banke država ne bi suočile s problemom nelikvidnosti, tu su operacije otvorenog tržišta koje svojim operacijama kao što su operacije fine prilagodbe, strukturalne, dugoročne te glavne operacije utječu na likvidnost i kamatne stope. Ovo nije jedina i isključiva podjela instrumenata Europske središnje banke za provođenje monetarne politike već postoji i podjela

instrumenata monetarne politike na opće i kvalitativne instrumente a koji govore o promjeni ili količine primarnog novca ili monetarnog multiplikatora. Navedena podjela instrumenata objašnjena je u sljedećem odlomku.

Postoji i još jedna podjela instrumenata monetarne politike koja instrumente monetarne politike dijeli prema tome dolazi li do promjene u količini primarnog novca ili pak dolazi do promjene monetarnog multiplikatora. S obzirom na to, instrumenti monetarne politike mogu se podijeliti na one opće ili kvantitativne te one selektivne ili kvalitativne. Opći ili kvantitativni instrumenti monetarne politike služe središnjoj ili centralnoj banci za utjecaj na kreditni potencijal poslovnih banaka a samim time i na njegov iznos a upravo preko iznosa kreditnog potencijala poslovnih banaka i za utjecaj na količinu depozitnog novca istih tih poslovnih banaka. Selektivni ili kvalitativni instrumenti monetarne politike služe središnjoj ili centralnoj banci za utjecaj na izbor i način upotrebe kreditnog potencijala poslovnih banaka na način da središnja ili centralna banka poslovnim bankama određuje uvjete pod kojima poslovne banke mogu odobravati kredite, ali određuje i za koje namjene poslovne banke mogu odobravati kredite. Razlika između općih ili kvantitativnih te selektivnih ili kvalitativnih instrumenata monetarne politike ponajviše se očituje u stupnju samostalnosti poslovnih banaka. Ukoliko se primjenjuju opći ili kvantitativni instrumenti monetarne politike utoliko će poslovne banke imati visok stupanj samostalnosti u kreditiranju a bit će ograničene jedino po pitanju količine depozitnog novca kojeg mogu proizvesti emisijskim kreditima. S druge strane, ukoliko se primjenjuju selektivni ili kvalitativni instrumenti monetarne politike utoliko će poslovne banke biti suočene s nizom ograničenja koja pred njih postavlja središnja ili centralna banka. Naime, središnja ili centralna banka postavlja im ograničenja u vidu stupnja samostalnosti u kreditiranju koji je iznimno nizak, zatim u vidu količine depozitnog novca kojeg mogu proizvesti emisijskim kreditima te u vidu uvjeta kreditiranja jer uvjete kreditiranja, kao što su vrsta kredita i njihovi korisnici, ne određuje poslovna već središnja ili centralna banka (Božina, 2008:512).

Nasuprot prvom načinu podjele instrumenata koji Europskoj središnjoj banci služe za kvalitetno provođenje monetarne politike a koji su usmjereni ka osiguravanju likvidnosti te postizanju povoljnih kamatnih stopa, instrumenti provođenja monetarne politike koje je naveo i objasnio Božina (2008) usmjereni su ka kreditima i popratnim elementima kredita kao što su kreditni potencijal poslovnih banaka te njegov iznos, depozitni novac poslovnih banaka, uvjeti odobravanja kredita od strane poslovnih banaka te namjene kredita za koje poslovne banke mogu odobravati kredite svojim klijentima.

Nakon pojašnjanih instrumenata kojima se služi Europska središnja banka pri provođenju monetarne politike na razini Europske unije kao i središnje, tj. centralne banke pri provođenju monetarne politike svojih država, red je da se osvrne i na jedno od iznimno važnih područja na koje je usmjereno djelovanje monetarne politike a to je tečajna politika, tj. politika upravljanja deviznim tečajem objašnjena u nastavku.

Jedan od iznimno važnih područja provođenja monetarne politike zasigurno je tečajna politika, tj. upravljanje deviznim tečajem. Prvi korak u provođenju tečajne politike u sklopu monetarne politike je odrediti hoće li tečajna politika provoditi politiku fiksnog tečaja ili, pak, politiku fleksibilnog tečaja. Naime, ne može se reći da je izbor između ove dvije vrste tečajeva lak s obzirom da niti jedna od ove dvije vrste tečajeva nije savršena. Dakle obje vrste tečajeva imaju i svoje nedostatke, ali, isto tako, i svoje prednosti. Tako je glavni nedostatak fiksnog tečaja potreba za posjedovanjem visokih deviznih rezervi kako bi se tečaj mogao „obraniti“ od njegove fluktuacije dok su glavne prednosti fiksnog tečaja djelotvornost, učinkovitost te efikasnost djelovanja novca kao i visoka stabilnost te mogućnost predviđanja cijena kako u tuzemstvu tako i u inozemstvu. S druge strane, nedostaci fleksibilnog tečaja očituju se u izostanku discipline koja je bila prisutna kod fiksnog tečaja, neusklađenosti ekonomskih politika između država, nepredvidivosti tečajeva te nestabilnosti deviznih tečajeva uzrokovane poremećajima koji vladaju na tržištu novca te destabilizirajućim špekulacijama dok su glavne prednosti fleksibilnog tečaja osiguravanje samostalnosti i autonomije monetarne politike svake središnje ili centralne banke, utjecaj na devizni tečaj od strane središnjih ili centralnih banaka djelovanjem na kako ponudu tako i potražnju deviza dok se istovremeno tečajevi mogu primjenjivati kao instrument koji služi za ostvarivanje ciljeva kako unutarnje tako i vanjske ravnoteže (Kersan-Škabić, 2015:218).

Navođenje instrumenata kojima se središnje banke država služe i njima vrhovna institucija, tj. Europska središnja banka, pri provedbi monetarne politike kao i navođenje te objašnjavanje područja djelovanja monetarne politike bila je uvertira za navođenje te objašnjavanje onoga što se monetarnom politikom nastoji postići. Dakle, u nastavku slijedi navođenje te objašnjavanje ciljeva koji se potencijalno mogu ostvariti provođenjem monetarne politike, tj. navođenje i objašnjavanje mogućih kombinacija ciljeva koji se mogu ostvariti monetarnom politikom te njima pripadajućih tečajnih politika koje se provode, sukladno odabranoj kombinaciji željenih ciljeva. Kako bi se lakše objasnilo koje su sve kombinacije ciljeva monetarne politike moguće

kao i tečajnih politika, koristit će se shematski prikaz trokuta koji na svojim stranicama ima tri osnovna cilja monetarne politike, na svakoj stranici po jedan cilj, a na svojim vrhovima tečajne politike koje se provode u sklopu monetarne politike. Isti trokut objašnjava da je nemoguće ostvariti sva tri cilja monetarne politike istovremeno kao i provoditi više od jedne tečajne politike monetarne politike istovremeno. Dakle, može se zaključiti da se mogu nastojati ostvariti maksimalno dva cilja te jedna tečajna politika monetarne politike istovremeno što bi značilo da se na trokutu mogu provoditi njegove dvije stranice i njima pripadajući ciljevi monetarne politike koji se susreću u jednoj točki trokuta i njoj pripadajuće tečajne politike monetarne politike. Detaljnije objašnjenje kao i shematski prikaz slijede u nastavku.

Države imaju tri glavna cilja koja žele ostvariti a u skladu s time postoje i različite politike upravljanja deviznim tečajem. Ovakva kombinacija različitih politika upravljanja deviznim tečajem i ciljeva koji se odnose na monetarnu autonomiju, tj. neovisnost i samostalnost, stabilnost tečaja te potpunu finansijsku integraciju čijim ostvarenjem bi se postigla idealna valuta naziva se Nemoguće trojstvo. Nemoguće trojstvo ili trilema otvorene ekonomije može se prikazati i trokutom.

Slika 1. Nemoguće trojstvo ili trilema otvorene ekonomije (izvor: Kersan-Škabić, 2015:219)

S razlogom se ovakva situacija naziva Nemoguće trojstvo, ali potpuno je opravdan i naziv trilema otvorene ekonomije. Naime, naziv Nemoguće trojstvo opravdan je zato što je potpuno nemoguće istovremeno ostvariti sva tri cilja što bi značilo da se istovremeno može ostvariti maksimalno dva cilja i odlučiti za jednu politiku upravljanja deviznim tečajem. S obzirom na to moguće su tri situacije (Kersan-Škabić, 2015:219):

- ako se država odluči za monetarnu uniju može ostvariti ciljeve koji se odnose na stabilnost tečaja te visok stupanj financijske integriranosti a pritom ne može ostvariti cilj koji se odnosi na monetarnu neovisnost,
- ako se država odluči za kontrolu kretanja kapitala može ostvariti ciljeve koji se odnose na monetarnu autonomiju, tj. neovisnost i samostalnost te stabilnost tečaja a pritom ne može ostvariti cilj koji se odnosi na visok stupanj financijske integriranosti,
- ako se država odluči za fluktuirajući tečaj može ostvariti ciljeve koji se odnose na monetarnu autonomiju, tj. neovisnost i samostalnost te visok stupanj financijske integriranosti a pritom ne može ostvariti cilj koji se odnosi na stabilnost tečaja.

Iz ovog se može zaključiti i kako je naziv trilema otvorene ekonomije potpuno opravdan s obzirom da se država treba odlučiti, između ove tri situacije, koju situaciju će odabrati a samim time koja dva cilja želi ostvariti a kojeg će se cilja odreći, koji od tri cilja joj je najmanje važan, koji joj je najteže ostvariv ili možda po nekom drugom kriteriju odabira.

2.1. Strategija monetarne politike Europske unije

Monetarna politika ostvaruje se na dva načina. Prvi način ostvarenja monetarne politike je na temelju principa koji se odnose na sigurnost, jednostavnost, kontinuitet, efikasnost troškova te transparentnost (Izvršni odbor Europske centralne banke, 2011: 93).

„Jednostavnost i transparentnost osiguravaju da sudionici na financijskom tržištu shvate namjere monetarne politike poslovanja. Princip kontinuiteta zahtjeva izbjegavanje čestih i velikih korekcija u instrumentima i postupcima, tako da se centralne banke mogu osloniti na iskustva iz prošlosti kada sudjeluju u operacijama monetarne politike. Princip sigurnosti zahtjeva da financijski i operativni rizici Eurosustava budu svedeni na minimum, a efikasnost troškova treba osigurati niske operativne troškove i za Eurosustav i njegove komitente po osnovi operativnog okvira. Princip koji je specifičan za Eurosustav je decentralizacija provođenja monetarne politike“ (Izvršni odbor Europske centralne banke, 2011: 93).

Drugi način ostvarenja monetarne politike je putem određenih kanala koji se odnose na određene načine pomoću kojih monetarna politika utječe na gospodarstvo određene države ili cijele Europske unije. Prvi kanal odnosi se na kamatni kanal koji označava promjenu one kamatne stope po kojoj središnja banka daje odobrenja za kredite putem kratkoročnih kamatnih stopa na tržištu novca što rezultira utjecajem na dugoročne kamatne stope te očekivanu inflaciju

što se dugoročno odražava na potrošnju, strukturu ukupne potrošnje i štednju. Drugi kanal odnosi se na tečajni kanal što bi značilo da središnja banka ima direktan ili indirektan utjecaj na cijenu domaće valute što se potencijalno odražava na ukupnu razinu cijena, konkurentnost kako na domaćem, tj. tuzemnom tržištu tako i na inozemnom, tj. vanjskom tržištu, obujam ukupne proizvodnje te obujam vanjskotrgovinske razmjene. Treći kanal odnosi se na kreditni kanal što bi značilo da će ekspanzivna monetarna politika u financijskim sustavima u kojima banke imaju dominantnu ulogu uvelike olakšati uvjete pod kojima će se odobravati krediti, ali i uvelike povećati iznos kredita koji će se odobravati što se može odraziti na stopu zaposlenosti, razinu proizvodnje, razinu cijene te razinu investicija. Treći kanal odnosi se na bilančni kanal koji govori o tome da se vrijednost imovine mijenja ovisno o promjeni kamatnih stopa što ostavlja posljedice na ukupni potencijal, sklonost investiranju u različitim sektorima te sklonost potrošnji (Hrvatska enciklopedija, 2018.).

Prije negoli se nastavi sa strategijom monetarne politike u smislu navođenja vrsti novčanih sredstava koja su potrebna nositeljima monetarne politike a koja se svrstavaju u 3 skupine koje se nazivaju monetarni agregati M1, M2 te M3 potrebno je objasniti što zapravo znači izraz monetarni agregat. Laički objašnjeno, monetarni agregati predstavljaju količinu novca koja uključuje količinu novca u optjecaju ali i količinu novca koja je potrebna monetarnim institucijama, tj. Europskoj središnjoj banci, poslovnim bankama, štednim bankama, tj. štedionicama, stambenim štedionicama i financijskim te novčanim fondovima za podmirenje dospjelih obveza. Postoji nekoliko vrsta monetarnih agregata, točnije 3 monetarna agregata a sva ova 3 monetarna agregata razlikuju se u stupnju likvidnosti, tj. u stupnju sposobnosti njihove imovine ili dijelova njihove imovine da se, što je moguće prije, pretvori u novac u njegovom fizičkom obliku, kako bi se podmirile dospjele obveze države. Razlikovanje monetarnih agregata prema stupnju likvidnosti znači da se razlikuju s obzirom na rok dospijeca te s obzirom na vrstu novčanih sredstava. Detaljnije objašnjenje sastava svakog pojedinog agregata kao i rok dospijeca tih novčanih sredstava koja ga sačinjavaju slijedi u nastavku.

Monetarne agregate može se podijeliti u 3 skupine. Prvu skupinu čini monetarni agregat M1 koji se sastoji od gotovog novca kao i sredstava, koja se vrlo lako i relativno brzo a po mogućnosti odmah, mogu pretvoriti u gotov novac ili pak koristiti za bezgotovinsko plaćanje. Drugu skupinu čini monetarni agregat M2 koji se sastoji od monetarnog agregata M1 koji je uvećan za depozite koji imaju rok dospijeca do najviše 2 godine te za depozite koji se, od trenutka najave, mogu podići u određenom vremenskom razdoblju, točnije u roku od 3 mjeseca.

Strukturu ovog monetarnog agregata, točnije monetarnog agregata M2, čine prekonoćni depoziti, depoziti koji se uz prethodnu najavu mogu povući te depoziti koji imaju rok dospijeca do najviše 2 godine. Treću skupinu čini monetarni agregat M3 koji se sastoji od sredstava koja su dio monetarnog agregata M1, ali i od utrživih financijskih instrumenata koji su emitirani od strane monetarnih institucija. U strukturu monetarnog agregata M3 ubrajaju se monetarni agregat M2, određeni instrumenti tržišta novca koji imaju rok dospijeca od godinu dana, udjeli u fondovima tržišta novca te ugovori o ponovnom otkupu (Brown, 1988: 234).

2.2. Europska monetarna unija

„EMU je napredniji stupanj ekonomske integracije koji obuhvaća zajedničku monetarnu politiku i usko koordinirane ekonomske politike zemalja članica. EMU se zasniva na zajedničkom tržištu proizvoda i usluga koje je nužno za njegovo dobro funkcioniranje, jer promjene tečaja između valuta zemalja članica sputavaju međutjecaj tržišta kapitala, izazivaju poremećaje tržišta poljoprivrednih proizvoda i sprječavaju zajedničko industrijsko tržište u potpunom objedinjenju unutarnjeg tržišta“ (Kandžija, 2003: 286).

“Naime, postoji nekoliko razloga stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije, a oni se odnose na (Kandžija, 2003: 289):

- uklanjanje prepreka između država članica Europske ekonomske zajednice na tržištu roba i opskrbljivanja od strane carinske unije koja na taj način nije uspjela spriječiti monetarne varijacije koje mogu dovesti do nepremostivih prepreka,
- mogućnost negativnih posljedica koje se odražavaju na investitore koji financiraju inozemne investicije izvozom kapitala iz njihovih država što je prouzrokovano monetarnom fluktuacijom koja može ograničiti i zahtjeve za sredstvima domaće države,
- smanjenje međusobnog utjecaja financijskih tržišta što za sobom povlači i smanjenje ekonomskog rasta Europske unije zbog rizika od promjene tečaja“.

2.2.1. Faze stvaranja Europske monetarne unije

Nakon utvrđenih razloga kojima se opravdava stvaranje zajednice koja se naziva Europska ekonomska i monetarna unija trebalo je utvrditi i kako će izgledati proces njezina stvaranja. S obzirom da se radi o vrlo zahtjevnim razlozima stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije jasno je kako je i samo stvaranje veoma dugotrajan, kompleksan i zahtjevan proces. Kao i kod stvaranja bilo koje druge zajednice, ništa se ne događa preko noći već je potrebno uložiti mnogo truda i vremena u cjelokupan proces, a po potrebi i razdvojiti cjelokupan proces u

nekoliko etapa, tj. faza. Isto se dogodilo s procesom stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije čije stvaranje je bilo podijeljeno u 3 faze a za svaku od njih karakteristični su različiti događaji. Trajanje svake faze kao i bitne karakteristike svake od njih ali i događaji koji su obilježili tu fazu slijedi u nastavku.

Stvaranje Europske ekonomske i monetarne unije odvijalo se kroz tri faze da bi se proces stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije u konačnici završio 1999. godine. Prva faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije započela je 1. srpnja 1990. godine ukidanjem svih ograničenja vezanih uz kretanje kapitala između država članica Europske unije. Odluka o početku prve faze stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije donesena je sredinom 1989. godine od strane Europskog vijeća. Ova faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije značajna je zbog dodjeljivanja dodatnih značajnih ovlaštenja Odboru guvernera središnjih ili centralnih banaka država članica Europske ekonomske zajednice, sadašnje Europske unije, koji se odnose na provedbu pripremnih radnji koje će se odvijati u trećoj fazi stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije, identifikaciju problema i poteškoća koje je nužno prethodno riješiti s ciljem što djelotvornijeg i učinkovitijeg te efikasnijeg ostvarenja ekonomske i monetarne unije, poticanje suradnje na području monetarne politike između država članica kako bi se postigla stabilnost cijena. Kako bi se mogle provesti druga i treća faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije bilo je nužno napraviti izmjenu i eventualnu dopunu Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice, tj. Rimskog ugovora kako bi se uspostavila potrebna institucionalna struktura koja predstavlja preduvjet stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije. Izmjena i eventualna dopuna Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice, tj. Rimskog ugovora zbog uspostavljanja potrebne institucionalne strukture dovela je, 1992. godine, do promjene temeljnog naziva ugovora, iz Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice, tj. Rimskog ugovora u Ugovor o osnivanju Europske unije, tj. Ugovor iz Maastrichta (Komorčec, 2003:186).

Prva faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije, koja je započela 1. srpnja 1990. a koja je trajala do 31. prosinca 1993. godine doživjela je neuspjeh zato što je Zajednica trebala dovršiti s fiksnim deviznim tečajem kao i poboljšanim ekonomskim pokazateljima. Ova tzv. prva kriza s kojom se Europska ekonomska i monetarna unija susrela u kombinaciji s pogoršanjem neravnoteže javnih financija u državama članicama Europske ekonomske zajednice, ili kasnije Europske unije, dovela je do oslabljenja procesa konvergencije čiji su programi usvojeni kako bi se poboljšali ekonomski rezultati određene države članice te kako bi

se ti ekonomski rezultati određene države članice približili ekonomskim rezultatima ostalih država članica. Ti ekonomski rezultati odnose se na sudjelovanje u mehanizmu tečaja Europskog monetarnog sustava, smanjenje inflacije, ali i smanjenje proračunskog deficita a sve to s ciljem uvođenja fiksnog pariteta između valuta, ali i uvođenja jedinstvene valute na području Europske unije, tj. eura (Kandžija, 2003:278).

Druga faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije započela je 1994. godine osnivanjem Europskog monetarnog instituta (EMI) čime je prestao postojati Odbor guvernera. Ova faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije značajna je zbog djelovanja Europskog monetarnog instituta koje se svodilo na obavljanje temeljnih zadataka koji se odnose na implementaciju priprema koje su nužne za uspostavljanje Europskog sistema središnjih ili centralnih banaka čija je svrha upravljanje jedinstvenom monetarnom politikom kao i stvaranje jedinstvene valute u trećoj fazi stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije, koordinaciju monetarne politike kao i jačanje suradnje središnjih ili centralnih banaka. Temelj ili podloga za početak treće faze stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije bila je odluka Europskog vijeća, 1995. godine, koja se odnosila na to da će jedinstvena valuta koja se treba uvesti u trećoj fazi stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije nositi naziv euro kao i na to da će treća faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije započeti 1999. godine. Tijekom ove pripreme faze za ulazak u treću fazu stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije, Europski monetarni institut dao je svoje prijedloge koji su se odnosili na kronologiju koja prethodi uvođenju eura kao jedinstvene valute. No, to nije bio jedini zadatak Europskog monetarnog instituta tijekom ove pripreme faze. Naime, Europski monetarni institut morao je obaviti cjelokupni pripremi rad za budući monetarni sustav, ali i za devizne odnose koji će se odvijati između područja na kojima će euro biti jedinstvena valuta i područja na kojima euro neće biti jedinstvena valuta. 1996. godine Europski monetarni institut podnio je izvješće Europskom vijeću na temelju kojega je 1997. godine donesena Rezolucija Europskog vijeća o principima i osnovnim elementima novog deviznog mehanizma koji je iste godine usvojen. Također, 1996. godine Europski monetarni institut kako Europskom vijeću tako i javnosti predstavio je svoj prijedlog za izgled banknota koje bi trebale biti puštene u optjecaj 2002. godine. 1998. godine Vijeće Europske unije koje se sastojalo od predsjednika ili vlada tadašnjih država članica Europske unije donijelo je odluku da će tadašnje države članice Europske unije početkom 1999. godine ispuniti potrebnu kronologiju koja prethodi kao i udovoljiti uvjetima potrebnim za uvođenje eura kao jedinstvene valute (Komorčec, 2003:187).

Treća faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije započela je 1. siječnja 1999. godine definiranjem fiksnih tečajeva po kojima će se nacionalne valute tadašnjih država članica Europske unije, a to su bile Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Irska, Italija, Luxembourg, Nizozemska, Njemačka, Portugal te Španjolska zamijeniti jedinstvenom valutom Europske unije, tj. eurom. 1. siječnja 2001. godine. Ovim tadašnjim 11 državama članicama Europske unije pridružila se i Grčka koja je od toga dana, zajedno s ovih tadašnjih 11 država članica Europske unije, sudjelovala u trećoj fazi stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije (Komorčec, 2003:188).

Svega nekoliko godina nakon Grčke, ovim državama članicama Europske unije, pridružile su se i još neke države. Tako je euro kao jedinstvenu valutu Europske unije 2007. godine usvojila Slovenija, 2008. godine Cipar i Malta, 2009. godine Slovačka, 2011. godine Estonija, 2014. godine Latvija te, naposljetku, 2015. godine Litva (Europska središnja banka, 2018.).

S druge pak strane, Kandžija (2003:288) Europsku ekonomsku i monetarnu uniju sagledava u pet faza a to su povijest Europske ekonomske i monetarne unije koja se proteže od 1972. do 2001. godine, zatim uvjeti pristupa završnoj fazi stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije, Europska unija prema ekonomskoj uniji, zatim Europska unija prema monetarnoj uniji, ali i prema jedinstvenoj valuti Europske unije, tj. euru i, naposljetku, očekivanja od jedinstvene valute Europske unije, tj. eura. Faza povijesti Europske ekonomske i monetarne unije također je imala svoje faze, tj. etape, točnije njih 6 a odnose se na Rimski ugovor, Wernerovo izvješće od 8. listopada 1970. godine kojim su se utvrdili svi važni preduvjeti za realizaciju Europske ekonomske i monetarne unije, tranzicija koja je trajala od 1970. do 1989. godine, Delorovo izvješće iz 1989. godine kojim se definiraju modaliteti Europske ekonomske i monetarne unije, Ugovor o Europskoj uniji te Ugovori iz Amsterdama i Nice. Faza uvjeta pristupa završnoj fazi stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije usredotočena je na ekonomsku konvergenciju koja je potrebna kako bi se postigla monetarna stabilnost, stabilnost cijena te oporavak javnih financija. Faza Europska unija prema ekonomskoj uniji odnosi se na ukidanje svih mogućih zapreka koje stoje na putu razmjeni unutar Europske unije, povećanje izvoza te povećavanje sredstava koja stoje na raspolaganju državama članicama Europske unije iz Strukturnih fondova Europske unije s ciljem smanjenja neravnoteže između regija, ali i povećanja regionalnog razvoja i, naposljetku na jačanje kako ekonomske tako i budžetske koordinacije Unije.

Faza Europska unija prema monetarnoj uniji, ali i prema jedinstvenoj valuti Europske unije, tj. euru započela je u travnju 1994. godine osnivanjem, od strane Europske komisije, radne grupe koja će služiti za proučavanje i istraživanje praktičnih aspekata prijelaza s nacionalne valute države članice Europske unije na jedinstvenu valutu Europske unije, tj. euro. Ova radna grupa ima i nekoliko ciljeva koje treba ostvariti a koji se odnose na vrednovanje praktičnih pitanja koja se postavljaju i koja se nameću prilikom utvrđivanja jedinstvene valute Europske unije, tj. eura, pronalaženje tehničkih prijedloga koji služe rješavanju problematike povezane s posljedicama za industrijska i trgovačka poduzeća, utjecajem na cijene roba i usluga, promjenama u sektoru financijske aktivnosti, neizbježnim posljedicama za građane te informiranjem potencijalnih korisnika kako bi se saznalo koje su to potrebe i želje građana te da bi se iste uvažilo i uzelo u obzir. Faza očekivanja od jedinstvene valute Europske unije, tj. eura objašnjava da su očekivanja koja se odnose na povećanje međunarodne stabilnosti, djelotvornije i učinkovitije te efikasnije jedinstveno tržište kao i stimulacija rada te zaposlenosti faktor stabilnosti i prosperiteta. Također objašnjava da su očekivanja koja se odnose na financiranje investicija i međunarodne razmjene te uočljiviju usporedbu cijena iznimno važan dodatak jedinstvenom tržištu. Nadalje, objašnjava da su očekivanja koja se odnose na jednostavniju usporedbu tržišnih cijena zapravo simplifikacija života građana, a očekivanja koja se odnose na slobodnu štednju domaćinstava, povećanje rasta te bolje upravljanje javnim dugom zapravo stimulans za rad i zaposlenost. Isto tako, objašnjava da su očekivanja koja se odnose na nestanak tržišnih monetarnih transakcija čime bi se na godišnjoj razini uštedjelo 25 milijardi eura zapravo gospodarski faktori, da su očekivanja usmjerena i na razvijanje pozitivnih učinaka koji se ostvaruju konkurencijom te na jačanje središnje ili centralne banke što se može postići manjim kamatnim stopama. I naposljetku, očekivanja od jedinstvene valute Europske unije, tj. eura usmjerena su i na međunarodnu stabilnost koja se odnosi na smanjenje ovisnosti o američkom dolaru, tj. na povećavanje neovisnosti od američkog dolara (Kandžija, 2003:289).

Zaključno, različiti autori, u ovom slučaju Komorčec i Kandžija, s različitog stajališta sagledavaju proces stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije pa tako, u svojoj literaturi, navode i različite faze stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije. Nastavno na to, Komorčec navodi da proces stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije ima 3 faze dok Kandžija ističe 5 faza procesa stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije. Niti jedan od ova dva autora nije iznio pogrešne faze procesa stvaranja EMU-a ali, može se reći kako je ipak uvrješeni proces stvaranja EMU-a iznesen i objašnjen od strane Komorčeca.

Iduće potpoglavlje ovog završnog rada govori o članstvu u Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji, tj. o tome koji se sve uvjeti moraju ispuniti te kojim se sve kriterijima mora udovoljiti ukoliko se želi steći pravo na članstvo u ovoj zajednici.

2.2.2. Članstvo u Europskoj monetarnoj uniji

Za članstvo u bilo kakvoj zajednici, bila to udruga ili kakva gospodarska, ekonomska ili politička zajednica, nedovoljno je iskazati želju za članstvom ili zatražiti pristupnicu, popuniti ju i nakon toga očekivati odobrenje članstva i ulazak u zajednicu. Članstvo u bilo kojoj zajednici mora se steći a stječe se isključivo ispunjavanjem svih uvjeta te udovoljavanjem svim kriterijima koje je zajednica postavila kao nužne za stjecanje prava na članstvo u zajednici. Ispunjavanje uvjeta i udovoljavanje postavljenim kriterijima iziskuje mnogo vremena, ponekad se govori i o godinama kako bi neka država stekla pravo na punopravno članstvo u nekoj zajednici. Kao primjer može poslužiti i sama Europska unija o čijoj monetarnoj politici se govori u ovom završnom radu. Naime, koliko godina treba proći od iskazivanja želje za članstvom u Europskoj uniji i podnošenja zahtjeva za članstvom do ispunjenja svih preduvjeta potrebnih za prestanak statusa potencijalne države članice Europske unije i stjecanje statusa punopravne države članice Europske unije. Isto se događa i s Europskom ekonomskom i monetarnom unijom koja, također, predstavlja zajednicu i koja, također, postavlja kriterije za članstvo u njoj. Kriteriji za članstvo u Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji navedeni su i objašnjeni u nastavku teksta.

Pravo na članstvo u Europskoj monetarnoj uniji stječe se zadovoljavanjem kriterija koji su propisani, a odnose se na (Kersan-Škabić, 2015:227):

- fiskalnu disciplinu – javni dug države koja želi steći pravo na članstvo u Europskoj monetarnoj uniji ne smije biti veći od 60% BDP-a dok, s druge strane, proračunski deficit ne smije biti veći od 3% BDP-a,
- sudjelovanje u mehanizmu valutnih tečajeva – dvije godine prije negoli se donese odluka o ulasku neke države u Europsku monetarnu uniju fluktuacija valute države članice Europske unije prema zajedničkoj i jedinstvenoj valuti Europske unije, tj. euru mora biti u rasponu od +/-15%,
- stabilnost cijena – godinu dana prije negoli se donese odluka o ulasku neke države u Europsku monetarnu uniju stopa inflacije, koja se mjeri harmoniziranim indeksom

potrošačkih cijena, te države ima dopuštenje da od inflacije triju država koje imaju najstabilnije cijene smije odstupati 1,5%,

- dugoročne kamatne stope - godinu dana prije negoli se donese odluka o ulasku neke države u Europsku monetarnu uniju dugoročne kamatne stope te države smiju prijeći kamatne stope triju država koje imaju najstabilnije cijene za 2%.

U idućem potpoglavlju iznose se prednosti koje se stječu članstvom u Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji ali i nedostaci s kojima se treba suočiti ukoliko se pristupi Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji.

2.2.3. Prednosti i nedostaci Europske monetarne unije

Europska monetarna unija kao i članstvo u istoj sa sobom nosi niz kako prednosti koje se ostvaruju članstvom u istoj tako i niz nedostataka ili problema s kojima se države članice suočavaju i koje moraju riješiti.

Tako se u prednosti ili koristi koje se ostvaruju članstvom u Europskoj monetarnoj uniji ubrajaju (Kersan-Škabić, 2015:239):

- lako usporedive a ujedno i transparentne cijene izražene u istoj valuti,
- smanjenje transakcijskih troškova vezanih uz trgovinu pri čemu su bile prisutne tečajne razlike, ali i potencijalni rizik vezan uz promjene tečaja koje nastaju od trenutka ugovaranja posla do plaćanja uvezene robe,
- smanjenje i postupno rješavanje nesigurnosti te nepredvidivosti tečajeva što dovodi do poboljšane preraspodjele i alokacije resursa,
- mjerilo vrijednosti postaje jedinstveni novac,
- smanjenje opasnosti od špekulativnih napada zbog postojanja jedinstvene i zajedničke valute dok je prije opasnost od špekulativnih napada bila veća zbog većeg broja valuta što je bilo posljedica toga da je svaka država članica imala svoju službenu valutu.

Kako je već navedeno, Europska monetarna unija svojim državama članicama ne donosi isključivo niz prednosti, tj. koristi već sa sobom nosi i niz nedostataka, tj. problema s kojima se države članice suočavaju a koji se odnose na (Kersan-Škabić, 2015: 239, 240):

- gubitak monetarne autonomije, tj. neovisnosti i samostalnosti pojedine države,
- gubitak tečaja kao instrumenta koji služi za olakšavanje prilagodbe šokovima,

- na europskim tržištima proizvodni čimbenici nedovoljno su integrirani a najbolji dokaz toga je postojanje razlika u stopama nezaposlenosti između država članica što je rezultat nedovoljne mobilnosti ljudi unutar Europske unije,
- nedovoljna razvijenost fiskalnog federalizma zbog iznimno malog i s vrlo ograničenim rashodnim stavkama proračuna Europske unije.

S obzirom na navedene prednosti, tj. koristi te nedostatke, tj. probleme može se zaključiti kako odluka o tome hoće li država pristupiti Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji nije nimalo jednostavna. Kako se u narodu kaže, potrebno je staviti na papir s jedne strane prednosti, tj. dobre strane članstva u Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji i s druge strane nedostatke, tj. loše strane i negativnosti koje sa sobom nosi članstvo u Europskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji. Nakon suočavanja sa svim, dobrim i lošim, stranama potrebno je dobro razmisliti i odvagati jesu li koristi koje donosi Europska ekonomska i monetarna unija dovoljno velike kako bi opravdale sve nedaće s kojima se država može suočiti članstvom u istoj toj zajednici te može li se uopće država boriti i nositi s takvim nedaćama te može li ih nadvladati.

Nakon detaljnog definiranja, objašnjavanja te razdvajanja pojma monetarne politike Europske unije na njezine sastavne dijelove s ciljem boljeg razumijevanja tog pojma dolazi se do dijela završnog rada koji je posvećen drugom najvažnijem pojmu ovog završnog rada, a to je zajednička i jedinstvena valuta Europske unije, tj. euro. U sljedećim poglavljima pozornost će se posvetiti definiranju i objašnjavanju samog pojma euro ali i svega što je na bilo koji način povezano s eurom. Dakle, sljedeće poglavlje započinje detaljnim opisom eura, dakle u koliko apoena dolaze novčanice eura, zatim se prelazi na sam proces i postupak uvođenja eura kao službene valute u neku državu članicu Europske unije pa se preko navođenja prednosti i nedostataka koji se ostvaruju uvođenjem eura dolazi do danas vrlo aktualne teme a to je uvođenje eura kao službene valute u Republiku Hrvatsku. Ova tema u posljednjih nekoliko tjedana ne prestaje biti aktualna tema razgovora u poslovnom svijetu, ali i u široj javnosti koju se ova tema itekako tiče. Sve aktualnosti vezane uz zamjenu dosadašnje valute Republike Hrvatske, tj. hrvatske kune novom valutom, tj. eurom navedene su u posljednjim poglavljima ovog završnog rada.

3. Službena valuta Europske unije – euro

Službena valuta Europske unije je euro. Ovo poglavlje započinje detaljnijim opisom a poena ove valute te se potom nastavlja opisom postupka uvođenja eura kao službene valute u neku od država članica Europske unije koje ga do sada još nisu usvojile kao službenu valutu, no o postupku uvođenja eura više riječi bit će u sljedećem potpoglavlju.

Službena valuta Europske unije prvotno je imala novčanice od 7 apoena, tj. izdavale su se novčanice u vrijednosti 5, 10, 20, 50, 100, 200 te 500 eura. Ovih sedam apoena smatra se prvom serijom euronovčanica koje su prvi put izdane 2002. godine. Druga serija euronovčanica još se naziva i serija Europa a novčanice iz te serije upotpunjene su 28. svibnja 2019. godine izdavanjem novih novčanica u vrijednosti 100 i 200 eura dok je u drugoj seriji, seriji Europa, točnije 27. travnja 2019. godine prekinuto izdavanje novčanice u vrijednosti od 500 eura a razlog tomu su sve veći pokušaji krivotvorenja upravo te novčanice. Izbacivanjem izdavanja novčanice u vrijednosti od 500 eura, novčanice eura svele su se ne više na 7 već na 6 apoena a to su novčanice u vrijednosti od 5, 10, 20, 50, 100 i 200 eura (Europska središnja banka, 2021.).

No, u seriji Europa nisu puštene u optjecaj isključivo nove novčanice u vrijednosti od 100 i 200 eura već su pušteni u optjecaj i drugi apoeni pa je tako novčanica od 5 € puštena u optjecaj 2013. godine, novčanica od 10 € 2014. godine, novčanica od 20 € 2015. godine te novčanica od 50 € 2017. godine (Europska središnja banka, 2021.).

Zanimljivo je kako je zapravo došlo do naziva Europa za drugu seriju novčanica. Naime, serija Europa dobila je ime po Europi koji je zapravo lik iz grčke mitologije a upravo se ovaj lik iz grčke mitologije, tj. njegov portret, nalazi na novčanicama iz druge serije (Europska središnja banka, 2021.).

Što se kovanica tiče, postoje kovanice od 1, 2, 5, 10, 20 i 50 centi te od 1 i 2 eura. Ono što je zajedničko svim kovanicama je lice dok se kovanice razlikuju u naličju. Razlog tomu leži u tome da je svaka država dobila potpunu slobodu da samostalno odabere jedno obilježje koje obilježava upravo tu državu i upravo iz tog razloga svaka pojedina država dizajnira i kuje svoje vlastite kovanice eura sa vlastitim naličjem a istim licem kovanice, istim onim koje imaju apsolutno sve kovanice eura (Vuger, 2001.).

3.1. Uvođenje eura

Ugovorom iz Maastrichta utvrđen je kalendar koji označava prelazak na jedinstvenu valutu Europske unije, tj. euro, tijekom prijelaznog razdoblja. Europska komisija je 31. svibnja 1995. godine objavila tzv. Zelenu knjigu koju je Europsko vijeće odobrilo u Madridu 15. i 16. prosinca 1995. godine. Upravo ta tzv. Zelena knjiga podijelila je kalendar prelaska na jedinstvenu valutu Europske unije, tj. euro na nekoliko etapa. Taj kalendar ima tri kalendarske etape. Prva etapa nazvana je etapa A a započela je 2. svibnja 1998. godine odlukom Vijeća o tome kojih 11 država članica Europske unije 1. siječnja 1999. godine prelazi na jedinstvenu valutu Europske unije, tj. euro. Tijekom ove etape, točnije 1. lipnja 1998. godine, ukinula se Europska ekonomska i monetarna unija a uveli su se Europski sistem središnjih ili centralnih banaka kao i Europska središnja ili centralna banka. Osim ovoga, tijekom ove etape još su i usvojeni i nužni pravni okviri za uvođenje jedinstvene valute Europske unije, tj. eura, precizirana je tehnika koju trebaju usvojiti i provoditi kako banke tako i financijska tržišta, ali i poduzeća, a osim toga ova etapa uvođenja eura kao jedinstvene valute Europske unije predstavlja početak faze izdavanja novčanica. Druga etapa nazvana je etapa B a započela je 1. siječnja 1999. godine i trajala je pune tri godine. Tijekom ove etape Europska središnja ili centralna banka preuzela je odgovornost za vođenje i upravljanje jedinstvenom monetarnom politikom Europske unije. Treća etapa nazvana je etapa C a započela je 1. siječnja 2002. godine a početak ove etape obilježilo je puštanje novčanica eura u optjecaj paralelno s nacionalnom valutom koju se postepeno treba zamijeniti jedinstvenom valutom Europske unije, tj. eurom, ali u razdoblju koje traje maksimalno 6 mjeseci (Kandžija, 2003:281, 282).

Uvođenje eura proces je koji traje, dakle može se reći kako je uvođenje eura dugotrajan proces koji se sastoji od nekoliko kriterija koje je potrebno zadovoljiti kako bi države članice Europske unije mogle doći do faze uvođenja jedinstvene i zajedničke valute Europske unije, tj. eura, a kriteriji su (Kersan-Škabić, 2015:220,221):

- razina ekonomske otvorenosti,
- sličnost stopa inflacije,
- integracija financijskih tržišta,
- fiskalna integracija,
- fleksibilnost nadnica i cijena,
- mobilnost čimbenika proizvodnje,
- diversificiranost proizvodnje i potrošnje.

Razina ekonomske otvorenosti kriterij je koji objašnjava koliko razina ekonomske otvorenosti države utječe na uvođenje zajedničke valute Europske unije, tj. eura. S obzirom na to, ukoliko je država otvorenija što bi značilo ukoliko je država što je moguće više uključena u trgovinske tokove s drugim državama s kojima ima visoku razinu sličnosti po pitanju proizvodne i trgovinske strukture ostvarivat će i veće koristi od uvođenja zajedničke valute Europske unije, tj. eura. Sličnost stopa inflacije kriterij je koji govori o povezanosti između sličnosti stopa inflacije i uvjeta trgovine pa tako veća razina sličnosti u stopama inflacije između država rezultira stabilnim uvjetima trgovine. Integracija financijskih tržišta kriterij je koji govori o povezanosti razine integracije financijskih tržišta s deviznim tečajem pa tako viša razina integracije financijskih tržišta može smanjiti potrebu za prilagodbom deviznog tečaja. Ukoliko je na snazi visoka razina integracije financijskih tržišta bit će na snazi i smanjenje različitosti u kamatnim stopama između različitih država što će uvelike doprinijeti djelotvornijoj, učinkovitijoj te efikasnijoj preraspodjeli resursa. Fleksibilnost nadnica i cijena kriterij je koji govori da su nadnice i cijene rigidne, tj. nefleksibilne dok se zalaže za stajalište da čimbenici proizvodnje nisu mobilni između država, i upravo zbog toga, u slučajevima aprecijacije ili deprecijacije fleksibilnost nadnica i cijena predstavlja jedini instrument koji može suzbiti inflaciju ili nezaposlenost (Kersan-Škabić, 2015:220, 221).

Mobilnost čimbenika proizvodnje kriterij je koji pretpostavlja da bi se nominalni devizni tečaj kao i promjene realnih cijena čimbenika proizvodnje upotrebljavali u znatno manjoj mjeri ukoliko bi mobilnost čimbenika proizvodnje postigla veću razinu. To bi značilo da “ako je jedna zemlja u depresiji pogođena negativnim šokovima, čimbenici proizvodnje mogu se kretati u drugu zemlju pogođenu pozitivnim šokovima, a cijene čimbenika ostaju stabilne, odnosno ne moraju naglo pasti u zemlji u depresiji, ali niti porasti u zemlji velike ekspanzije (Kersan-Škabić, 2015:220).

“Diversificiranost proizvodnje i potrošnje kriterij je koji se zalaže za diversifikaciju proizvodnje koja utječe na simetričnost šokova koji se odnose na određeno dobro što bi dovelo do smanjenja potrebe za upotrebom valutnog tečaja“ (Kersan-Škabić, 2015:220, 221).

Kada je riječ o uvođenju jedinstvene i zajedničke valute, eura, u nove države članice Europske unije onda su mišljenja o tom potezu podijeljena. Neki smatraju da će uvođenje eura kao službene valute njihove države pozitivno doprinijeti njihovoj državi jer smatraju da će uvođenje

eura doprinijeti povećanju transparentnosti cijena te povećanju uštede na troškovima konverzije valuta. Drugi pak smatraju da će se uvođenje eura kao službene valute njihove države negativno odraziti na kvalitetu životnog standarda njihove države u smislu smanjenja životnog standarda zbog povećanja cijena (Kersan-Škabić, 2015:238).

Kako se ne bi moralo nagađati jesu li ljudi u pravu kada kažu da će uvođenje eura doprinijeti povećanju transparentnosti cijena te povećanju uštede na troškovima konverzije valuta ili su pak u pravu oni drugi koji kažu da će se uvođenje eura negativno odraziti na njihov životni standard zbog potencijalnog porasta cijena, u nastavku, tj. u sljedećem potpoglavlju iznesene su prednosti koje se ostvaruju ali i nedostaci s kojima se potrebno suočiti prilikom uvođenja eura kao službene valute.

3.1.1. Prednosti i nedostaci uvođenja eura

U nastavku ovog poglavlja navedene su prednosti koje se ostvaruju prestankom korištenja trenutne službene valute određene države članice Europske unije te konverzijom, tj. prelaskom s trenutne službene valute određene države članice Europske unije na zajedničku valutu Europske unije, tj. euro. No, neće biti riječi isključivo o prednostima. Nakon navedenih i obrazloženih prednosti uvođenja eura posvetit će se pažnja i navođenju te obrazlaganju nedostataka, tj. problema i poteškoća s kojima se države mogu susresti prilikom istog tog procesa.

Kada je riječ o prednostima uvođenja jedinstvene valute Europske unije, tj. eura onda se može reći kako su one višestruke te kako one povećavaju mikroekonomsku djelotvornost, učinkovitost i efikasnost mnogobrojnim makroekonomskim stabilizacijskim učincima. U ovom slučaju, prednosti uvođenja eura odnose se na (Kandžija, 2003: 295, 296):

- prestanak nesigurnosti deviznog tečaja,
- emisiju međunarodne valute koja se zalaže za stvaranje multipolarnog monetarnog sustava,
- zajednički monetarni suverenitet,
- nestajanje transakcijskih troškova,
- uvođenje eura koje predstavlja iznimno važan dodatak financijskoj integraciji,
- pokretanje i ubrzavanje procesa postizanja jedinstvenog tržišta.

Kada je riječ o nedostacima uvođenja jedinstvene valute Europske unije, tj. eura onda se govori o troškovima koji se, u ovom slučaju, odnose na (Kandžija, 2003:294, 295):

- gubitak autonomije monetarnih politika – monetarne politike na razini pojedine države članice Europske unije gube se, tj. nestaju kako bi se uvela jedinstvena monetarna politika koja je usmjerena ka stabilnosti sveukupnog gospodarstva Europske ekonomske i monetarne unije,
- nestajanje instrumenata deviznog tečaja – devalvacija, tj. pad vrijednosti domaće valute u odnosu na srebro, zlato ili druge valute, jedne valute poboljšava odnose troška radnika i konkurentnosti zbog održavanja zaposlenosti a revalvacija, tj. rast vrijednosti domaće valute koji je izražen u jedinici strane valute, jedne valute omogućuje bolje upravljanje i kontrolu inflacije, ali i smanjenje cijene uvoznih proizvoda,
- nestajanje emisijske dobiti – emisijska dobit središnjim ili centralnim bankama pruža mogućnost financiranja rashoda emitiranjem novčanica – ovakvi prihodi iznimno su važan sastavni dio prihoda središnje ili centralne banke, pogotovo u zemljama juga u kojima iznose između 1 i 3% bruto nacionalnog proizvoda – nestajanje na ovakav način stečenih prihoda dovodi do toga da zemlje smanjenjem rashoda ili povećanjem ostalih poreza prilagođavaju svoje budžete,
- tranzicijsku nestabilnost – razdoblje trajanja tranzicije, tj. prijelaza s nacionalnih valuta svake pojedine države članice Europske unije na jedinstvenu valutu Europske unije, tj. euro treba biti što je moguće kraće kako bi se spriječilo produljivanje nestabilnosti sve dok postoji rizik od ubrzanja konverzije nacionalne valute svake pojedine države članice Europske unije u euro.

3.2. Upravljanje eurom

Institucija zadužena za upravljanje službenom valutom Europske unije, tj. eurom je Europska središnja banka. Europska središnja banka je institucija za koju je, za razliku od ostalih institucija Europske unije, karakterističan potpuno samostalan te o drugim institucijama Europske unije potpuno neovisan rad. Europska središnja banka provodi svoju samostalnost putem oblika neovisnosti, a tih oblika neovisnosti ima ukupno 4 i oni se odnose na (Europska središnja banka, 2021.):

- institucionalnu neovisnost – omogućuje i osigurava potpuno samostalno kako uvođenje tako i provođenje monetarne politike Europske unije kojoj je najvažniji cilj postići željenu razinu stabilnosti cijena,

- funkcionalnu neovisnost – potpomaže ostvarivanju cilja Europske središnje banke koji se odnosi na provođenje monetarne politike Europske unije, koja je u skladu s odredbama Europske središnje banke, od strane svih središnjih banaka država članica Euro zone,
- financijsku neovisnost – usredotočena je na to da se kao cjelokupan kapital Europske središnje banke upisuju isključivo samostalne središnje banke država članica Europske ekonomske i monetarne unije što doprinosi održavanju samostalnosti pri određivanju cijena te povećanju transparentnosti Europske središnje banke,
- pravnu neovisnost – ukoliko je potrebno, Europska središnja banka može pokretati postupke pred Sudom Europske unije kako bi postigla svoju neovisnost.

Europska središnja banka, zajedno sa svim nacionalnim središnjim ili centralnim bankama država članica Europske unije koje su prihvatile euro kao službenu valutu, čini Eurosistem dok su nacionalne središnje ili centralne banke država članica Europske unije koje nisu prihvatile euro kao službenu valutu sastavni dio Europskog sistema središnjih ili centralnih banaka koje imaju poseban status. Glavna razlika između nacionalnih središnjih ili centralnih banaka koje su sastavni dio Europskog sistema središnjih ili centralnih banaka koje imaju poseban status i nacionalnih ili središnjih banaka koje zajedno sa Europskom središnjom bankom čine Eurosistem očituje se u tome da nacionalne središnje ili centralne banke koje su sastavni dio Europskog sistema središnjih ili centralnih banaka koje imaju poseban status ne mogu sudjelovati u donošenju onih odluka koje su vezane uz jedinstvenu monetarnu politiku koja se primjenjuje na području na kojemu je euro sredstvo plaćanja (Komorčec, 2003:180).

Eurosistem ima nekoliko osnovnih zadataka koji podrazumijevaju (Komorčec, 2003:180):

- Eurosistem mora definirati i primjenjivati monetarnu politiku na području na kojemu je euro sredstvo plaćanja,
- Eurosistem mora upravljati deviznim transakcijama,
- Eurosistem mora upravljati, ali i čuvati službene devizne rezerve država članica Europske unije,
- Eurosistem mora raditi na promociji platnog sustava.

Kada je riječ o donošenju odluka vezanih uz Eurosistem, onda je potrebno naglasiti kako je donošenje odluka zapravo centraliziran postupak što bi značilo da odluke vezane uz Eurosistem donose nadležni organi Europske središnje banke, tj. Upravno vijeće i Izvršni odbor Europske

središnje banke. Generalna skupština također je jedno od nadležnih organa Europske središnje banke koje sudjeluje u donošenju odluka i koje će postojati dok god postoje države članice Europske unije koje još nisu prihvatile euro kao službenu valutu na području Europske unije pa i dalje kao službenu valutu primjenjuju službenu valutu svoje države. Upravno vijeće kao nadležni organ Europske središnje banke zapravo je skupština Europske središnje banke kojeg čine svi članovi Izvršnog odbora Europske središnje banke kao i svi guverneri nacionalnih središnjih ili centralnih banaka država članica Europske unije koje su prihvatile euro kao zajedničku valutu na području Europske unije. Upravno vijeće ima tri osnovna zadatka koji se odnose na kreiranje monetarne politike koja se primjenjuje na području na kojemu je euro sredstvo plaćanja a koja uključuje donošenje odluka vezanih uz ostvarenje ciljeva monetarne politike, postizanje temeljnih kamatnih stopa te osiguravanje rezervi u okviru Eurosistema; kreiranje te implementaciju aktivnosti potrebnih za osiguravanje implementacije svih mjera u okviru Eurosistema; oblikovanje plana i donošenje odluka vezanih uz izvršavanje zadataka Eurosistema (Komorčec, 2003:182).

Upravno vijeće tijekom tekuće godine određuje kako dinamiku tako i datume održavanja sastanaka u sljedećoj godini. Unatoč unaprijed određenom planu dinamike i datuma održavanja sastanaka postoje iznimne situacije u kojima predsjednik Upravnog vijeća može sazvati sastanak članova Upravnog vijeća ukoliko sastanak zatraži minimalno tri člana Upravnog vijeća. Također, postoje situacije u kojima nije potrebno da minimalno tri člana Upravnog vijeća zatraže sastanak nego isključivo predsjednik Upravnog vijeća uviđa potrebu za izvanrednim sastankom. Sastanci Upravnog vijeća mogu se održavati na dva načina, fizičkom prisutnošću u prostorijama Europske središnje banke ili uz pomoć suvremenih informatičkih te komunikacijskih sustava, tj. putem telekonferencije osim u slučajevima kada minimalno tri člana Upravnog vijeća ne pristaju na takav način održavanja sastanaka Upravnog vijeća. Kao i svaki uobičajeni sastanak, tako i sastanci Upravnog vijeća imaju svoj dnevni red kojeg usvajaju. Dnevni red sastanka Upravnog vijeća, tj. njegov prijedlog, sastavlja Izvršni odbor kojega članovima Upravnog vijeća upućuje zajedno s pozivom na sastanak. Tijekom održavanja sastanka Upravnog vijeća vodi se zapisnik koji se nakon održanog sastanka Upravnog vijeća prosljeđuje svim članovima Upravnog vijeća a isti se usvaja na sljedećem sastanku (Komorčec,2003:193).

Izvršni odbor kao nadležni organ Europske središnje banke čine predsjednik, potpredsjednik te četiri člana koje su izabrali priznati stručnjaci s područja bankarstva ili s područja monetarne

politike. Ovih šest članova Izvršnog odbora imenuju, na preporuku Vijeća Europske unije, svi predsjednici svih država članica Europske unije ili predsjednici njihovih vlada. Prije same preporuke Vijeća Europske unije za članove Izvršnog odbora, Vijeće Europske unije konzultira se s Europskim parlamentom te Upravnim vijećem Europske središnje banke a ukoliko se nekog člana Izvršnog odbora preporučuje a to mu ujedno treba biti prvo imenovanje, onda se Vijeće Europske unije mora konzultirati i s Vijećem Europskog monetarnog instituta. Izvršni odbor ima dva osnovna zadatka koji se odnose na primjenu monetarne politike u skladu s planovima te odlukama Upravnog vijeća Europske središnje banke te, ukoliko je to neophodno, davanje uputa koje su potrebne nacionalnim središnjim ili centralnim bankama; obavljanje poslova koje je Izvršnom odboru dodijelilo Upravno vijeće Europske središnje banke. Generalnu skupštinu kao nadležni organ Europske središnje banke čine predsjednik, potpredsjednik te guverneri nacionalnih središnjih ili centralnih banaka svih država članica Europske unije (Komorčec, 2003:182).

Generalna skupština ima nekoliko osnovnih zadataka (Komorčec, 2003:183):

- ima savjetodavnu ulogu što znači da savjetuje Europsku središnju banku prilikom odluka koje Europska središnja banka donosi,
- mora skupljati statističke informacije u svrhu pripreme i kreiranja godišnjih izvješća Europske središnje banke,
- mora uspostaviti propise koji su potrebni i nužni za standardizaciju na području računovodstva te izvješća koja podnose nacionalne središnje ili centralne banke,
- izvršavanje priprema potrebnih i nužnih za neopozivo određivanje deviznog tečaja valuta država članica Europske unije koje još nisu prihvatile euro kao zajedničku valutu na području Europske unije pa i dalje kao službenu valutu primjenjuju službenu valutu svoje države,
- definiranje uvjeta za zapošljavanje u Europskoj središnjoj banci.

3.3. RH i euro

Bez obzira što je Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske unije još 1. srpnja 2013. godine, ona i dalje nije uvela službenu valutu Europske unije, tj. euro, kao svoju službenu valutu. Naime, u Republici Hrvatskoj službena valuta je i dalje hrvatska kuna, ali ne za stalno. Republika Hrvatska se, ratifikacijom Europskog ugovora, obvezala na konverziju svoje sadašnje valute, tj. hrvatske kune u službenu valutu Europske unije nakon što ispuni sve

potrebne uvjete i udovolji svim zahtjevima koji prethode uvođenju službene valute Europske unije, tj. eura.

Od 1. srpnja 2013. godine kada je Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske unije pa sve do 2016. godine Republika Hrvatska ispunjavala je isključivo 1 kriterij a to je članstvo u tečajnom mehanizmu ERM II dok niti jedan drugi kriterij nije ispunjavala. Tek 2016. godine Republika Hrvatska ispunila je kriterij koji se odnosi na proračunski deficit koji treba biti manji od 3% BDP-a. Također, 2016. godine javni dug Republike Hrvatske počeo se smanjivati što je značilo da Republika Hrvatska kreće dobrim putem ka ispunjenju zahtjeva i udovoljavanju kriterija koji se odnose na javne financije. Osim ova 2 kriterija, Republika Hrvatska ima i još neke pozitivne pokazatelje kada je riječ o udovoljavanju kriterijima za uvođenje eura kao službene valute. Tako je i stopa inflacije bila niska te u skladu s globalnim trendovima, kamatne stope na dugoročne državne obveznice već su godinama na rekordno niskim razinama a devizni tečaj hrvatske kune u odnosu na euro fluktuirao izrazito malo (Vlada Republike Hrvatske, 2021).

U idućem potpoglavlju bit će riječi o procesu uvođenja eura u Republiku Hrvatsku, tj. o procesu konverzije hrvatske valute u euro u sklopu kojega će se navesti i objasniti od koliko faza se sastoji taj proces ali i pobliže objasniti svaka od tih faza.

3.3.1. Proces konverzije hrvatske kune u euro

Zamjena hrvatske kune eurom zapravo je poprilično dugotrajan proces koji se sastoji od nekoliko faza. Ovaj proces započinje se fazom pripremnog razdoblja, zatim se nadovezuje na fazu tj. razdoblje dvojnog optjecaja a nakon toga se nadovezuje a ujedno i završava fazom tj. razdobljem nakon završetka dvojnog optjecaja (Vlada Republike Hrvatske, 2020.).

U nastavku slijedi detaljniji opis svake od ove tri faze procesa zamjene hrvatske kune eurom.

Prva faza, faza pripremnog razdoblja također se sastoji od nekoliko faza, tj. vremenskih razdoblja. Šest mjeseci koji prethode samom uvođenju eura razdoblje je u kojem Vijeće Europske unije donosi odluku o tome da Republika Hrvatska ispunjava sve kriterije i udovoljava svim zahtjevima koji su potrebni za uvođenje eura kao službene valute u neku od država članica Europske unije. Vijeće Europske unije također utvrđuje i devizni tečaj prema

kojem će se vršiti konverzija hrvatske kune u eure. Osim toga, unutar tih šest mjeseci prije samog uvođenja eura započinje provođenje javne kampanje čiji cilj je probuditi svijest kod građana objašnjavajući im da nemaju potrebe za konverzijom hrvatske kune u euro prije samog uvođenja eura ali isto tako i probuditi svijest po pitanju polaganja viška gotovog novca u kunama na kunske račune kod banaka. 30 dana nakon što Vijeće Europske unije donese odluku o tome da Republika Hrvatska ispunjava sve kriterije potrebne za uvođenje eura počinje razdoblje tijekom kojega je potrebno iskazivati cijene i u dosadašnjoj valuti, tj. hrvatskoj kuni i u novoj valuti, tj. euru kako bi građani imali dokaz o tome koliko iznose cijene proizvoda u kunama te u eurima i kako bi se uvjerali da zamjenom valuta nije došlo do povećanja cijene. Četiri mjeseca prije samog uvođenja eura započinje razdoblje predopskrbe što bi značilo da Hrvatska narodna banka počinje opskrbljivati poslovne banke novčanicama eura dok s kovanicama eura i centa poslovne banke počinje opskrbljivati najmanje tri mjeseca prije samog uvođenja eura. Faza pripremnog razdoblja završava se opskrbljivanjem FINA-e, Hrvatske pošte d.d. te poduzeća novčanicama i kovanicama eura i centa od strane poslovnih banaka i to mjesec dana prije samog uvođenja eura. Također, u ovih mjesec dana započinje se s prodajom kompleta kovanica eura i centa građanima a koji se mogu kupiti u bankama, poslovnicama FINA-e te na prodajnim mjestima Hrvatske pošte d.d. (Vlada Republike Hrvatske, 2020.).

Druga faza, razdoblje dvojnog optjecaja započinje danom uvođenja eura kao službene valute. Dakle, s danom uvođenja eura službeno započinje zamjena novčanica i kovanica hrvatske kune za novčanice i kovanice eura te centa u poslovnim bankama, FINA-i i Hrvatskoj pošti d.d. i to bez naknade. Razdoblje dvojnog optjecaja završava se dva tjedna nakon uvođenja eura kao službene valute a unutar tih dva tjedna sva kunska novčana sredstva koja građani imaju na svojim računima u poslovnim bankama u cijelosti će se pretvoriti u eure dok će se svi krediti koji su nominirani u kunama smatrati kreditima koji su nominirani u eurima. Nakon isteka ta dva tjedna hrvatska kuna prestaje biti jednim od dva platežna sredstva u Republici Hrvatskoj a euro potpuno postaje službena valuta i jedino službeno i zakonsko platežno sredstvo u Republici Hrvatskoj (Vlada Republike Hrvatske, 2020.).

Treća faza, razdoblje nakon završetka dvojnog optjecaja započinje šest mjeseci nakon uvođenja eura kao službene valute i to tako što Hrvatska pošta d.d. i FINA prestaju s mogućnošću zamjene gotovog novca, tj. zamjene gotovog novca hrvatske kune za gotovi novac eura dok poslovne banke i dalje omogućuju zamjenu gotovog novca hrvatske kune za gotovi novac eura ali više ne bez naknade nego uz određenu novčanu naknadu u idućih šest mjeseci, tj. do isteka

godine dana od uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Godinu dana nakon uvođenja eura završava razdoblje u kojemu je bilo obavezno dvojno iskazivanje cijena, ali završava i razdoblje u kojem poslovne banke vrše zamjenu gotovog novca hrvatske kune za gotovi novac eura te će zamjena gotovog novca bez naknade biti moguća isključivo u Hrvatskoj narodnoj banci i to zamjena kovanica do isteka treće godine od uvođenja eura, a zamjena novčanica bez vremenskog ograničenja (Vlada Republike Hrvatske, 2020.).

Navedene faze procesa konverzije, tj. zamjene hrvatske kune za euro, potrebno je kontrolirati, voditi, upravljati njima te koordinirati njima kako bi se proces zamjene hrvatske valute eurom odvio u najboljem mogućem redu i s što je moguće manje komplikacija. Za potrebe ovog procesa, kako i sama riječ kaže, uspostavljena su koordinacijska tijela čiji zadatak je upravo to, koordinirati procesom zamjene hrvatske kune eurom. U nastavku teksta slijedi navođenje svih uspostavljenih koordinacijskih tijela kao i popis njihovih članova te zadaća i zadataka koje moraju ispunjavati.

Kako bi se omogućila uspješna provedba procesa uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj a samim time omogućilo i planiranje, kontroliranje te vođenje i koordinacija provedbe procesa uvođenja eura kao i svih aktivnosti koje potpomažu provođenju istog osnovano je nekoliko koordinacijskih tijela. Prvo takvo tijelo osnovano je u svibnju 2018. godine a naziva se Nacionalno vijeće za uvođenje eura. Ovim vijećem predsjednik Vlade Republike Hrvatske dok se u vijeću nalaze još i guverner Hrvatske narodne banke kao i relevantni resorni ministri te predstavnik Hrvatske udruge poslodavaca kao i predstavnik sindikalnih središnjica. Primarni, tj. glavni zadatak Nacionalnog vijeća za uvođenje eura je donošenje strateških smjernica nužnih za pripremu koja prethodi uvođenju eura ali i definiranje rokova završetka određenih aktivnosti. Iduće tijelo je Upravljački odbor kojeg je uspostavilo Nacionalno vijeće za uvođenje eura. Upravljački odbor imat će 3 člana od kojih je prvi član zamjenik predsjednika Vlade Republike Hrvatske, tj. glavni koordinator iz Ureda predsjednika hrvatske Vlade, drugi je predstavnik koji dolazi iz Hrvatske narodne banke a treći je predstavnik koji dolazi iz Ministarstva financija (Vlada Republike Hrvatske, 2020.).

Naposljetku, posljednje tijelo uspostavljeno također od strane Nacionalnog vijeća za uvođenje eura je Koordinacijski odbor koji se sastoji od 6 koordinacijskih odbora a svaki od tih 6 koordinacijskih odbora imat će svoju glavnu instituciju, svoje predstavnike institucija koje sudjeluju u radu odbora te svoje aktivnosti i zadatke čije će ispunjavanje pridonositi što je

moгуće uspješnijem uvođenju eura. Svaki od tih 6 koordinacijskih odbora bit će ažurni i redoviti u podnošenju izvještaja Upravljačkom odboru o svom radu, aktivnostima i zadacima, dok će Upravljački odbor podnositi izvještaje i izravno odgovarati Nacionalnom vijeću za uvođenje eura (Vlada Republike Hrvatske, 2020.).

Koordinacijski odbori koji čine Koordinacijski odbor su (Vlada Republike Hrvatske, 2020.):

- Koordinacijski odbor za prilagodbu opće države – u njegovom radu sudjelovat će Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ministarstvo financija kao glavna institucija, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine, Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka te FINA dok će njegov zadatak biti osigurati neometan prijelaz državne statistike te javnih financija s hrvatske kune na euro kao i omogućiti svim tijelima uključenima u sektor opće države pravovremenu prilagodbu informatičkih te računovodstvenih sustava poslovanju u novoj službenoj valuti Republike Hrvatske, tj. euru, zatim osigurati poštivanje obveznog dvojnog iskazivanja cijena u točno određenom razdoblju ali i osigurati ispravno preračunavanje cijena iz hrvatske kune u euro od strane poduzeća koja su u vlasništvu jedinica lokalne i regionalne samouprave a samim time u vlasništvu tijela koja raspolažu javnim ovlastima,
- Koordinacijski odbor za zakonodavne prilagodbe – u njegovom radu sudjelovat će Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Ministarstvo pravosuđa i uprave, Ured za zakonodavstvo Vlade Republike Hrvatske, Ministarstvo financija kao glavna institucija, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Državni inspektorat, Hrvatska narodna banka te predstavnici poslovnih banaka dok će njegov zadatak biti usklađivanje i prilagodba nacionalnog zakonodavstva uvođenju eura kao službene valute Republike Hrvatske što znači da se ovaj odbor treba pobrinuti da svi nacrti izmjena zakona koje su vezane uz pripremu za uvođenje eura budu podneseni Vladi Republike Hrvatske maksimalno 5 mjeseci prije nego se uvede euro kao službena valuta Republike Hrvatske,
- Koordinacijski odbor za prilagodbu financijskog sustava – u njegovom radu sudjelovat će Hrvatska gospodarska komora, Ministarstvo financija kao glavna institucija, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Hrvatska narodna banka, FINA, Hrvatska udruga banaka, Zagrebačka burza d.d., brokeri, društva čija aktivnost se sastoji u upravljanju investicijskim fondovima, Hrvatski ured za osiguranje, udruženja koja okupljaju društva čija aktivnost se sastoji u upravljanju mirovinskim fondovima te Središnje klirinško depozitarno društvo dok će njegov zadatak biti nadziranje provedbe prilagodbi potrebnih za

prijelaz financijskog sustava s dotadašnje hrvatske kune kao službene valute na euro kao novu službenu valutu što podrazumijeva radnje poput prilagodbe informatičkih sustava financijskih institucija za uvođenje eura kao službene valute, konverzije dionica, obveznica, udjela u investicijskim fondovima, pripreme financijskih institucija za implementaciju pravila o dvojnomo iskazivanju cijena, depozita, kredita te udjela u mirovinskim fondovima iz hrvatske kune u euro,

- Koordinacijski odbor za zamjenu gotovog novca – u njegovom radu sudjelovat će Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo financija, Hrvatska narodna banka kao glavna institucija, poslovne banke, FINA, Hrvatska gospodarska komora te Hrvatska pošta d.d. dok će njegov zadatak biti uspostavljanje suradnje koja se treba odigravati između glavnih aktera i dionika koji sudjeluju u procesu opskrbe gospodarstva i građana novčanicama i kovanicama eura te kovanicama centa a sve s ciljem potpunog povlačenja hrvatske kune iz optjecaja ,
- Koordinacijski odbor za prilagodbu gospodarstva i zaštitu potrošača – u njegovom radu sudjelovat će Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja kao glavna institucija, predstavnici gospodarskih udruženja, državna i javna tijela čija aktivnost se sastoji u zaštiti potrošača, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Hrvatska narodna banka, predstavnici poslovnih banaka te Državni zavod za statistiku dok će njegov zadatak biti pravovremeno obavještavati poduzeća o svim aktualnostima, novostima, obavijestima te promjenama s kojima će se susresti i suočiti tijekom procesa uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj,
- Koordinacijski odbor za komunikaciju – u njegovom radu sudjelovat će Ured predsjednika Vlade Republike Hrvatske, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Hrvatska gospodarska komora, Državni inspektorat, Hrvatska odvjetnička komora, Ministarstvo financija, Hrvatska narodna banka, poslovne banke, FINA, Hrvatska udruga poslodavaca, predstavnik jedinica lokalne i regionalne samouprave te predstavnik vanjske agencije čija djelatnost su odnosi s javnošću a koja će biti izabrana na temelju raspisanog javnog natječaja dok će njegov zadatak biti organizacija informativne kampanje čija će svrha biti prezentiranje svih važnih informacija, podataka te činjenica koje su vezane za proces uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj.

Sljedeće poglavlje poslužit će kao vodič kroz prednosti i nedostatke uvođenja eura kao službene valute ne na području Europske unije, tj. država članica Europske unije već u Republici Hrvatskoj.

3.3.2. Prednosti i nedostaci uvođenja eura u RH

Uvođenje eura kao službene valute u Republiku Hrvatsku, kao i mnogobrojni drugi procesi imaju niz kako prednosti tako i negativnosti. Prva u nizu prednost odnosi se na rješavanje pitanja prekomjernog deficita. Naime, odmah po ulasku Republike Hrvatske u Europsku uniju uslijedio je negativan šok. Od 2014. pa sve do 2017. godine trajalo je razdoblje procedure prekomjernog deficita. Upravo procedura prekomjernog deficita pomogla je Republici Hrvatskoj po pitanju prezaduženosti što znači da je u navedenom razdoblju javni dug Republike Hrvatske iznosio 84% BDP-a dok su kamate na državne obveznice već početkom godine iznosile više od 5%. Tek nakon što je riješeno pitanje prekomjernog deficita, Republika Hrvatska tek je 2017. godine stekla uvjete za pristupanje ostvarivanja dane obveze koja se odnosi na uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj (Šonje, 2019).

Tri godine nakon toga, točnije 2020. godine, Republika Hrvatska dobila je odobrenje za uključivanje u Europski mehanizam deviznih tečajeva II kojeg mnogi smatraju ključnim korakom u procesu uvođenja eura (Hrvatska narodna banka, 2021.).

Kao najveća prednost ističe se otklanjanje valutnog rizika kojem su izloženi apsolutni svi koji imaju bilo kakve kredite u euru dok službena valuta Republike Hrvatske nije euro nego kuna. Što zapravo znači otklanjanje valutnog rizika? To znači da obrok kredita više ne bi varirao ovisno o fluktuacijama tečaja već bi tečaj bio konstantan a samim time bi i obrok kredita iz mjeseca u mjesec bio konstantan i ne bi podlijegao promjenama. To također znači smanjenje troškova nabave proizvoda i robe koji su naručeni od inozemnog dobavljača koji je dio europodručja. Osim toga, to znači i ukidanje transakcijskih troškova koji nastaju prilikom konverzije jedne valute u drugu kao npr. konverzije hrvatske kune u euro (Vlada Republike Hrvatske, 2021.).

Može se reći kako će uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj biti 3. u nizu prednosti koje je Republika Hrvatska ostvarila članstvom u Europskoj uniji. Naime, prva

prednost odnosi se na povećanje izvoza u ostale države članice Europske unije dok se druga prednost odnosi na povlačenje novčanih sredstava koja Republici Hrvatskoj, kao i drugim državama članicama Europske unije, stoje na raspolaganju. Kako bi se nastavila tradicija postizanja stabilnog i uravnoteženog gospodarskog rasta, Vlada Republike Hrvatske ustrajna je u provedbi strukturnih reformi na području javne uprave, pravosuđa, javnih financija, obrazovanja, mirovinskog te zdravstvenog sustava. Posebni naponi ulažu se u kako administrativno tako i porezno rasterećenje privatnog sektora (Vlada Republike Hrvatske, 2021).

Nedostataka također ima. Prvi nedostatak u nizu je gubitak kako samostalnosti po pitanju monetarne politike što bi značilo da Republika Hrvatska više ne bi provodila svoju samostalnu monetarnu politiku već bi postala dio cjeline koja provodi zajedničku monetarnu politiku Europske unije. Također, nedostatak se očituje i u gubitku nacionalnog identiteta kojeg, srećom, Republika Hrvatska ne bi izgubila u potpunosti. To znači da Republika Hrvatska nacionalni identitet gubi samo djelomično jer kovanice hrvatske kune više neće s obje strane krasiti obilježja Republike Hrvatske već će lice kovanice eura biti zajedničko svim kovanicama svih država članica europodručja dok će Republika Hrvatska zadržati nacionalni identitet samo po pitanju naličja kovanice na kojem će Republika Hrvatska samostalno odabrati obilježje koje će ga krasiti. Kada je riječ o nedostacima onda je neizbježno ne osvrnuti se na troškove. Prvi u nizu su troškovi jednokratne konverzije koji se, osim same konverzije hrvatske kune u euro, odnose i na troškove pribavljanja kovanica i novčanica eura a koje snose Ministarstvo financija i Hrvatska narodna banka. Idući troškovi odnose se na tehnologiju odnosno na troškove prilagodbe računovodstvenih sustava, informatičkih sustava te bankomata. Nikako se ne smije zanemariti niti skepticizam i strah koji se bude kod građana zbog same pomisli da bi se zbog konverzije hrvatske kune u euro mogla podići razina cijena. Trenutna predviđanja guvernera Hrvatske narodne banke Borisa Vujčića su da bi se euro u Republiku Hrvatsku mogao uvesti 1. siječnja 2023. godine (Hrvatska narodna banka, 2019.).

3.3.3. Preračunavanje hrvatske kune u euro

Mnogi se pitaju što ih čeka nakon što se u Republiku Hrvatsku uvede euro kao službena valuta, kako će to izgledati, koliko će im trebati da se naviknu da više neće plaćati kovanicama i novčanicama hrvatske kune već kovanicama i novčanicama eura te kada će započeti razdoblje potpune primjene eura bez preračunavanja cijene iz hrvatske valute u euro kako bi vidjeli isplati li im se nešto kupiti, koliko je to zapravo jeftino ili skupo te koliko bi to iznosilo hrvatskih kuna da je na snazi i dalje hrvatska kuna kao službena valuta.

Naime, preračunavanje hrvatske kune u euro, kao i bilo koje druge službene valute neke druge države članice Europske unije u euro, propisano je Uredbom Vijeća Europske unije koja datira još od 1997. godine. To znači da se konverzija hrvatske kune u euro odvija pri fiksnom tečaju konverzije, a koji se sastoji od 6 znamenaka. Tih 6 znamenaka dijele se na dva dijela. Prvi dio čini 1 znamenka i ona predstavlja glavni broj nakon kojega slijedi zarez kao znak da iza njega dolazi nekoliko decimalnih mjesta te da se ne radi o cijelom broju već o decimalnom broju. Drugi dio čini preostalih 5 znamenaka koje dolaze iza zareza. Pri preračunavanju, tj. konverziji potrebno je upotrebljavati svih 6 znamenaka, tj. glavni broj i njegovih 5 decimala, a tek nakon što se završi preračunavanje, tj. konverzija cijene se mogu zaokružiti na najbliži cent. Dakle, nakon završetka preračunavanja, tj. konverzije može se vršiti zaokruživanje na najbliži cent dok prilikom samog preračunavanja, tj. konverzije nikako nije dopušteno vršiti zaokruživanje na npr. 2 decimale umjesto korištenja 5 decimala koliko je propisano preračunavanjem, tj. konverzijom pomoću fiksnog tečaja konverzije (Hrvatska narodna banka, 2021.).

3.3.4. Izgled hrvatskog eura

S obzirom da svaka država članica Europske unije u kojoj je službena valuta euro ima pravo samostalno određivati kako će izgledati nacionalna strana eurokovanica tako je i Republici Hrvatskoj omogućena samostalnost pri odabiru simbola koji će krasiti nacionalnu stranu eurokovanica.

Kako je bilo nebrojeno mnogo prijedloga koji bi sve motivi trebali krasiti nacionalnu stranu hrvatskih eurokovanica, Komisija za novac Hrvatske narodne banke morala je prije svega odabrati kriterije koje će uzimati u obzir prilikom sužavanja izbora između mnogobrojnih prijedloga pa je tako odlučeno da će osnovni kriteriji, kojima će se voditi članovi Komisije za odabir te Komisije za novac, za odabir motiva biti prihvatljivost motiva najširem dijelu javnosti

te visok stupanj identifikacije u najširoj javnosti. Kriterij visokog stupnja identifikacije u najširoj javnosti odnosi se na njegovu djelotvornost da bude nacionalni simbol. Kriterij prihvatljivosti motiva najširem dijelu javnosti odnosi se na prihvatljivost motiva da bude nacionalni simbol bez obzira na regionalnu pripadnost, dob, svjetonazor ili političko opredjeljenje. Osim ova dva kriterija u obzir se uzimala prepoznatljivost upravo tog motiva i povezivanje upravo tog motiva isključivo s Republikom Hrvatskom a ne s još nekim državama i zbog toga su se u obzir uzeli motivi poput hrvatskih velikana, izuma, povijesnih događanja te kulturnih ili prirodnih znamenitosti. Također, u obzir su se uzimali i motivi koji nisu podložni autorskim pravima, ali i motivi koje je tehnički moguće izvesti na malim kovanicama (Hrvatska narodna banka, 2021.).

Prilikom donošenja odluke o tome koji će se motivi uzeti u razmatranje, Komisija za novac uzela je u obzir i glas naroda, tj. ocjene motiva građana koji su ocjenjivali potencijalne motive budućih hrvatskih eurokovanica, a koji su svoje ocjene dali u strukturiranom nacionalnom istraživanju koje se provodilo na uzorku od 1 000 građana, ali i u web-anketi koja se provodila na internetskoj stranici euro.hr. Tako su građani ocjenjivali šahovnicu, geografsku kartu Hrvatske, Dubrovnik, kunu te glagoljicu. U web-anketi građani su motive mogli ocjenjivati ocjenama od 1 do 5 pri čemu ocjena 1 znači „uopće mi se ne sviđa“ a ocjena 5 znači „najviše mi se sviđa“, ali osim samog ocjenjivanja građanima je pružena mogućnost predlaganja jednog dodatnog prijedloga motiva. Među tim slobodnim prijedlozima motiva izdvojio se Nikola Tesla kojeg je predložilo više od 2 500 građana što iznosi 20% od ukupnog broja slobodnih prijedloga motiva građana (Hrvatska narodna banka, 2021.).

Nakon što su se u obzir uzeli svi gore navedeni kriteriji i mišljenja, tj. ocjene građana Komisija za novac Hrvatske narodne banke donijela je konačni prijedlog motiva koji će krasiti nacionalne strane budućih hrvatskih kovanica eura. Konačni prijedlog odnosi se na motiv šahovnice koji će, kao podloga na svim eurokovanicama, krasiti sve kovanice eura dok će na eurokovanici od 2 eura biti prikazana još i geografska karta Hrvatske, na eurokovanici od 1 eura bit će prikazana još i kuna, na eurokovanici od 50, 20 te 10 centi bit će prikazan još i Nikola Tesla a na eurokovanicama od 5, 2 te 1 centa bit će prikazana još i glagoljica (Hrvatska narodna banka, 2021.).

Trenutno, sve gore navedeno samo je teorija. Dakle, sve je to takoreći opis cjelokupnog procesa uvođenja eura u Republiku Hrvatsku, procesa uvođenja eura kakav bi trebao biti i kako bi trebao

teći. No, ne preostaje ništa drugo nego pričekati početak procesa uvođenja eura u Republiku Hrvatsku i zamjenu hrvatske kune eurom kako bi se vidjelo hoće li se proces odvijati prema planu i s kolikim će se poteškoćama pronaći tijekom trajanja ovog procesa. Ipak, jedna stavka procesa uvođenja eura već je spremna za početak procesa uvođenja eura, jedna stavka prestala je biti dijelom teorije i provela se u djelo. Ta stavka je odabir izgleda nacionalne strane eurokovanica koje će biti u optjecaju diljem Europe i svijeta a koje će poslužiti i kao isticanje Republike Hrvatske te za stvaranje prepoznatljivosti Republike Hrvatske u Europi i svijetu.

4. Zaključak

Tema ovog završnog rada bila je monetarna politika Europske unije i njezina službena valuta, tj. euro. Za provođenje upravo te monetarne politike zaslužna je Europska središnja banka, a instrumenti koji Europskoj središnjoj banci olakšavaju provođenje monetarne politike su stalne olakšice, operacije otvorenog tržišta te obvezatne rezerve. Neizostavno područje djelovanja monetarne politike Europske unije je tečajna politika, tj. politika zadužena za upravljanje deviznim tečajem koja se bavi donošenjem odluke vezane uz vrstu deviznog tečaja koji će se primjenjivati pa joj tako na raspolaganju stoje politika fiksnog te politika fleksibilnog tečaja.

Kako je Europska ekonomska i monetarna unija zajednica koja nije stvorena odjednom već se godinama postepeno stvarala tako su prikazane i objašnjene njezine faze stvaranja i karakteristike istih tih faza. Tako proces stvaranja EMU-a ima tri faze od kojih je za prvu fazu karakteristično ukidanje ograničenja koja su povezana s kretanjem kapitala između država članica Europske unije. Nadalje, za drugu fazu karakteristično je osnivanje Europskog monetarnog instituta čijim se osnivanjem ugasio Odbor guvernera. Naposljetku, za treću fazu karakteristično je definiranje fiksnog tečaja po kojem će se izvršiti konverzija nacionalnih valuta Austrije, Belgije, Finske, Francuske, Irske, Italije, Luxembourg, Nizozemske, Njemačke, Portugala i Španjolske u zajedničku valutu Europske unije, tj. euro.

S obzirom da tema ovog završnog rada nije bila isključivo monetarna politika Europske unije već i euro kao njezina službena valuta, u ovom završnom radu osvrnulo se i na činjenice vezane uz euro te na njegovo uvođenje u Republiku Hrvatsku. Postoje pretpostavke kako bi Republika Hrvatska mogla izvršiti konverziju hrvatske kune u euro 1. siječnja 2023. godine te od tog cjelokupnog procesa ostvariti brojne prednosti, ali se susresti i s različitim nedostacima. Prednosti koje Republika Hrvatska može steći konverzijom hrvatske kune u euro odnose se na rješavanje prekomjernog deficita, otklanjanje valutnog rizika što za sobom povlači stalnost i konstantnost glede obroka kredita, smanjenje troškova nabave proizvoda i robe naručenih od inozemnog dobavljača koji je je dio europodručja, ukidanje transakcijskih troškova koji se stvaraju prilikom konverzije konkretno hrvatske kune u euro. Djelomičan gubitak samostalnosti, troškovi jednokratne konverzije, troškovi pribavljanja kovanica i novčanica, troškovi prilagodbe računovodstvenih sustava, troškovi prilagodbe informatičkih sustava te troškovi prilagodbe bankomata kao i skepticizam građana samo su neke od negativnih

nuspojava koje se mogu, i uglavnom, ali i u najvećem broju slučajeva, pojavljuju prilikom konverzije.

Preostaje za vidjeti kako će se odvijati cjelokupan proces konverzije hrvatske kune u euro, hoće li se sve odvijati prema planu i unaprijed izrađenom rasporedu te hoće li se procesu konverzije na putu ostvarenja pronaći poneki problemi i poteškoće. Također, ostaje za vidjeti i kako će građani, tj. stanovništvo Republike Hrvatske reagirati na razdoblje prilagodbe i dvojne valute, te naposljetku na novu službenu valutu Republike Hrvatske, tj. euro.

Literatura

Božina, L. (2008). *Monetarna teorija i politika*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

Brown., W. (1988). *Macroeconomics*. New Jersey: Prentice Hall

Dušak, V., Dumičić, K., Žugaj, M. (2006). *Temelji znanstvenoistraživačkog rada: metodologija i metodika*, 2. dopunjeno i izmijenjeno izdanje. Varaždin: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike

European Central Bank (2005). *The implementation of monetary policy in the euro area*. Germany: Frankfurt am Main, European Central Bank

Europska središnja banka (2021). *Apoeni*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/denominations/html/index.hr.html#es2-100> [pristupljeno: 3.7.2021.]

Europska središnja banka (2021). *ESB, ESSB i Eurosustav*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.hr.html> [pristupljeno: 31.7.2021.]

Europska središnja banka (2021). *Euronovčanice iz serije Europa*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/europa/html/index.hr.html> [pristupljeno: 3.7.2021.]

Europska središnja banka (2021). *Novčanice*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/html/index.hr.html> [pristupljeno: 3.7.2021.]

Europska središnja banka (2015). *Što je monetarna politika?*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me/html/what-is-monetary-policy.hr.html> [pristupljeno: 15.08.2021.]

Europska središnja banka (2021). *Zašto je ESB neovisan?*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/ecb_independent.hr.html [pristupljeno: 31.7.2021.]

Hrvatska enciklopedija (2018). *Monetarna politika*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68229#top> [pristupljeno: 31.7.2021.]

Hrvatska narodna banka (2021). *Hrvatska ušla u europski tečajni mehanizam, a HNB u blisku suradnju s Europskom središnjom bankom*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://euro.hnb.hr/-/hrvatska-usla-u-europski-tecajni-mehanizam-a-hnb-u-blisku-suradnju-s-europskom-sredisnjom-bankom> [pristupljeno: 1.8.2021.]

Hrvatska narodna banka (2021). *Kako će se preračunavati cijene iz kune u euro*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://euro.hnb.hr/-/kako-ce-se-preracunavati-cijene-iz-kune-u-euro-?fbclid=IwAR0uu8Ik543Tb2ILvboiKPzO-DiTUQbK6Tu4DvAnEIjacttZvi6xXD8jYHw> [pristupljeno: 2.8.2021.]

Hrvatska narodna banka (2021). *Šahovnica, geografska karta Hrvatske, kuna, glagoljica i Nikola Tesla – predložene motivi za hrvatsku stranu eurokovanica*. [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://euro.hnb.hr/-/sahovnica-geografska-karta-hrvatske-kuna-glagoljica-i-ikola-tesla-predlozeni-motivi-za-hrvatsku-stranu-eurokovanica?fbclid=IwAR3p3hLnZZV2i4Ic11-rLqk5BxAg6-ekhnbmmlAFA2vjvukYg8QKGnuONEc> [pristupljeno: 2.8.2021.]

Hrvatska narodna banka (2019). *U najbržem scenariju euro bi mogao biti uveden 1. siječnja 2023. godine*. Zagreb: Hrvatska narodna banka [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://www.hnb.hr/-/u-najbrzem-scenariju-euro-bi-mogao-bitu-veden-1-sijecnja-2023-godine> [pristupljeno: 1.8.2021.]

Izvršni odbor Europske centralne banke (2011). *The monetary policy of the ECB*. Njemačka: Frankfurt na Majni, Europska centralna banka [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/monetarypolicy2011en.pdf> [pristupljeno: 31.7.2021.]

Kandžija, V. (2003). *Gospodarski sustav Europske unije*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Kersan-Škabić, I. (2015). *Ekonomija Europske unije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

Komorčec, M. (2003). *Europska unija: osnovni pojmovi*. Zagreb: Agencija

Šonje, V. (2019). *Euro u Hrvatskoj: Za i protiv*. Zagreb: Arhivanalitika

Vlada Republike Hrvatske (2021). *Euro u Hrvatskoj. Zašto, kada, kako, koristi, troškovi...* Zagreb: Hrvatska narodna banka [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: <https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2104255/euro-u-hrvatskoj.pdf/ef0b0ce6-a325-4e22-b061-06b33257a753> [pristupljeno: 1.8.2021.]

Vlada Republike Hrvatske (2020). *Nacionalni plan zamjene hrvatske kune eurom*. Zagreb: Hrvatska narodna banka [Online] Sterling. VA Kogan Page. Available from: https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/hr_i_eu/Nacionalni%20plan%20zamjene%20hrvatske%20kune%20eurom%20-%20donesen%20na%20sjednici%20Vlade%20RH%20odr%C5%BEanoj%2023.12.2020..pdf

[?fbclid=IwAR1bwF-6h5goDPn3-m4UZaQVCygIxuTyBbgc7jCPie13T8286AWOW2GQnQE](https://www.facebook.com/?fbclid=IwAR1bwF-6h5goDPn3-m4UZaQVCygIxuTyBbgc7jCPie13T8286AWOW2GQnQE)

[pristupljeno: 2.8.2021.]

Vuger, R. (2001). *Euro – Novac koji dolazi*. Zagreb: Hrvatska narodna banka

POPIS SLIKA

Slika 16